19
Onderwijs in de Engelse, Duitse of Franse taal

Aan de orde is de behandeling van:
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het primair onderwijs en de Wet op de expertisecentra in verband met het regelen van de mogelijkheid een deel van het onderwijs te geven in de Engelse, Duitse of Franse taal (34031).**

De **voorzitter**:
Wij hebben zeven deelnemers van de zijde van de Kamer. De meeste sprekers hebben tien minuten spreektijd gereserveerd voor hun bijdrage, maar mevrouw Siderius van de SP gaat ons vergasten op maar liefst twintig minuten. Ik wijs erop dat het de bedoeling is dat u allen zich vanavond bedient van het Nederlands. Ik vergeet bijna de staatssecretaris hartelijk welkom te heten. Hij was hier echter al eerder vandaag, dus het hoeft eigenlijk ook niet volgens de regels. Maar toch: u bent van harte welkom, mijnheer de staatssecretaris.

De algemene beraadslaging wordt geopend.

☐

Mevrouw **Siderius** (SP):
Voorzitter. Ik denk dat ik die twintig minuten niet nodig heb.

Het wetsvoorstel voor meertaligheid op de basisschool oogt zeer sympathiek. De algemene gedachte is dat kleine kinderen het makkelijkst een taal aanleren en dat we er daarom goed aan doen om peuters, het liefst zo vroeg mogelijk, helemaal vol te stoppen met kennis, kunde en talen. "Vroeg geleerd, oud gedaan", luidt immers het spreekwoord. Maar doen we daar wel goed aan? Dat is denk ik de vraag die vanavond op tafel ligt.

Opvallend is dat het wetsvoorstel zich vooral richt op het argument "Nederland als handelsnatie". Het belangrijkste motief om lessen in het Engels, Duits of Frans op de basisschool te geven, is ingegeven door economische motieven. Onze belangrijkste handelspartners spreken Engels, Duits of Frans en op termijn kunnen Nederlandse werknemers dan ook concurrerend optreden met andere internationale werknemers. Als het aan het kabinet ligt, worden kinderen vanaf vier jaar al zo snel mogelijk doordrenkt van het idee dat ze iets moeten opbrengen, dat ze excellent moeten zijn en dat onderwijs een competitie is, in plaats van een mogelijkheid om je als kind te ontwikkelen. Niet voor niets is het primair onderwijs echter niet gericht op beroepsoriëntatie, maar op ontwikkeling. Ik wil daarom vanavond graag van de staatssecretaris horen waarom we peuters al op jonge leeftijd volstoppen met kennis die ze misschien nooit nodig zullen hebben.

Ik wil hier een citaat geven van hoogleraar onderwijssociologie Jaap Dronkers. Hij zegt in een artikel in de Volkskrant: "De sluipende tweetaligheid versterkt de tegenstelling tussen hogere middenklassen, die Engels steeds meer als dagelijkse taal gaan gebruiken, versus lokaalgebonden lagere klassen, die er al moeite genoeg mee hebben hun eigen taal goed te leren." Ik zou graag op die stelling een reactie willen van de staatssecretaris. Moeten we de tweedeling in het Nederlandse onderwijs aanwakkeren door een selecte groep leerlingen, die zich op latere leeftijd op de internationale arbeidsmarkt willen bewegen, tegemoet te komen, terwijl juist die groep het Engels op de middelbare scholen snel en adequaat onder de knie krijgt? Moeten we ons niet juist meer richten op de kinderen met een taalachterstand bij het leren, zodat zij op gelijke voet met kinderen zonder een taalachterstand komen te staan?

De staatssecretaris betrekt de stelling dat het meest gewonnen wordt door ruimte te bieden aan vroegtijdig vreemdetalenonderwijs (vvto). Als zo'n stelling wordt betrokken, verwacht de SP dat er hard en overtuigend bewijsmateriaal is. Maar zelfs bij goed zoeken bleek dat bewijsmateriaal er niet te zijn. We lezen over veel enthousiasme en veel positieve reacties in het onderzoek naar de scholen die al bezig zijn met dit vroegtijdig vreemdetalenonderwijs. Er is echter geen onderzoek gedaan naar de effecten op de taalvaardigheid van de leerlingen van het vreemdetalenonderwijs. Dat is op zijn minst verbazingwekkend. Ook blijkt dat de verschillen tussen leerlingen veelvuldig genoemd worden als struikelblok, zeker bij de helft van de scholen. De verschillen tussen cognitieve capaciteiten, tussen individuele kinderen en de grote verschillen in de thuissituatie zorgen ervoor dat het voor docenten moeizaam is om instructies te geven. De effecten van deze verschillen zijn ook niet onderzocht in deze pilot. Er lijkt wetenschappelijke consensus te zijn dat het krijgen van maximaal vier lessen per week in een vreemde taal weinig schade aanricht aan de moedertaal. Onduidelijk is wat de effecten zijn voor kinderen met een taalachterstand. Het gaat dan bijvoorbeeld om leerlingen die het Nederlands niet als moedertaal spreken of om leerlingen met dyslexie, die moeite hebben met het leren van een nieuwe taal.

Er is geen onderzoek gedaan naar de vraag of dat ook geldt voor kinderen die moeite hebben met schoolvakken en het Nederlands, bijvoorbeeld omdat er thuis een andere taal wordt gesproken. Onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen en de Universiteit Utrecht naar de effecten bij allochtone kinderen kwam niet uit de verf, omdat er onvoldoende respons van de ouders was. Kan de staatssecretaris vanavond verzekeren dat specifiek voor de minder goede leerlingen ook geldt dat het geen schade oplevert voor het leren van het Nederlands? Dan heb ik het over leerlingen die vakken minder snel onder de knie krijgen en leerlingen met een taalachterstand. En als de staatssecretaris dat vanavond kan garanderen, waar is dat dan op gebaseerd? Bovendien is het ook discutabel dat leerlingen van allochtone afkomst niet langer onderwijs in hun moedertaal mogen krijgen, omdat dit de Nederlandse taalontwikkeling zou verstoren. Geldt dit dan niet voor het Engels? Is daar onderzoek naar gedaan?

De tweetaligheid in het onderwijs zou wellicht nog acceptabel zijn als de beheersing van de Nederlandse taal goed zou zijn. Maar keer op keer laten simpele toetsen zien dat het met de beheersing niet zo goed gesteld is in Nederland. Om de tweetaligheid in te voeren zal eerst het Nederlands op orde moeten zijn en dat kost tijd en geld. Dat geld zullen we nu uitgeven aan andersoortig onderwijs. Deelt de staatssecretaris de mening dat eerst het niveau van het Nederlands sterk moet worden verbeterd, voordat tweetaligheid in het onderwijs wordt ingevoerd?

Dan wil ik iets zeggen over de effecten op het leren van de vreemde taal zelf. Als er zo sterk op wordt ingezet, verwacht

de SP-fractie ook overdonderend bewijsmateriaal. Eerlijk gezegd is het echt niet overdonderend, want er zijn enkele wetenschappers die voordelen hebben gemeten, zeker waar het gaat om uitspraak-, woordenschat- en grammaticatoetsen, maar er zijn ook tegenstemmen. De Zwitserse taalkundige Simone Pfenninger van de Universiteit van Zürich komt tot de voorlopige conclusie dat jong een tweede taal leren geen duidelijk voordeel oplevert ten opzichte van je op latere leeftijd een vreemde taal eigen maken. In het European Journal Of Developmental Psychology uit 2013 schrijven wetenschappers dat er weliswaar vooruitgang te zien is op enkele terreinen, maar dat er beperkte kennis is over het voordeel voor leerlingen die een tweede taal leren op school. Ook de conclusie van het Expertisecentrum moderne vreemde talen is dat het voordeel van extra lessen bij vroegtijdig vreemdetalenonderwijs onvoldoende is om vroege starters tijdens het schoolcurriculum beter te laten presteren dan late starters. Met andere woorden, het voordeel van de vroege starters, die meer lesuren op jonge leeftijd kregen, weegt niet op tegen het voordeel van de late starters. Kinderen die op latere leeftijd beginnen met het leren van een vreemde taal zijn dan cognitief wat verder ontwikkeld. Er is dus nog wel wat ruis op de lijn. Wat gaat de staatssecretaris met de informatie van deze wetenschappers doen? Hoe beoordeelt en interpreteert hij dit?

Wij hebben ook onze zorgen over de positie van docenten. Wat doen we met een personeelslid dat moeite heeft met Engels, Frans of Duits, maar wel uitmuntend lesgeeft in het Nederlands en in vaste dienst is? Kan de schoolbestuurder straks van die leraar verlangen dat hij of zij in staat is te onderwijzen in het Engels, Frans of Duits?

Mijn fractie is nog zeker niet overtuigd. Daarom heb ik tot slot nog een aantal vragen. De belangrijkste vraag is natuurlijk of tijd, geld en inspanningen hier wel op de juiste manier worden ingezet. Zou het inzetten op goed Engels onderwijs op de pabo niet veel effectiever zijn, zodat het niveau van het Engels in groep 7 en 8 wordt versterkt? Is het niet juist een gevaar dat de koplopers met leraren die dit aankunnen er nog redelijk goed uitkomen, maar dit bij andere scholen niet het geval is? Dat kan leiden tot verschillen in kwaliteit van onderwijs. Hoe ondervangen we dat? En tot slot: varieert het niveau van de aankomende leerlingen voortgezet onderwijs straks niet te veel? Hoe calculeert de staatssecretaris dat in?

Vooralsnog vraagt mijn fractie zich af of we vandaag niet bezig zijn mee te gaan met een hype voor meer Engelse lessen op de basisschool. Opvallend is dat ik geen reacties heb gehad van ouders of van scholen op dit wetsvoorstel. Zijn we hier niet iets aan het optuigen waar vooral de goed lerende leerling profijt van heeft, terwijl kinderen uit gezinnen met een slechte sociaaleconomische positie of van ouders met een lage opleiding, weer aan het kortste eind trekken? En degraderen we het vak Nederlands op school niet verder?

De **voorzitter**:
U hebt slechts acht van de twintig minuten opgemaakt, maar dan hebben wij nog wat tijd over, onder anderen voor de heer Van Meenen.

De heer **Van Meenen** (D66):
Die gaan we nu vullen.

Mevrouw **Siderius** (SP):
O jee.

De heer **Van Meenen** (D66):
Mevrouw Siderius vindt het zorgelijk dat er verschillen tussen kinderen zijn als ze het basisonderwijs verlaten en dat die zouden kunnen toenemen door dit wetsvoorstel. Maar is het niet ook de bedoeling van de SP dat er juist in het basisonderwijs veel meer wordt ingegaan op de talenten van kinderen, waardoor kinderen inderdaad steeds meer op verschillende niveaus het basisonderwijs zullen verlaten? Moeten wij niet bekijken hoe wij dat gaan benaderen in plaats van dat wij dat zouden moeten willen voorkomen?

Mevrouw **Siderius** (SP):
Wij moeten zo veel mogelijk proberen uit elk kind te halen wat erin zit. Maar doen wij kinderen met een taalachterstand niet tekort als wij in groep 4 of 3 al beginnen met Engels onderwijs? Stel dat je moeite hebt met rekenen, je rekenles ook nog in het Engels wordt gegeven en je er dus niks van begrijpt. Kom je dan niet verder op achterstand te staan? Dat is een belangrijke vraag voor de SP. Wij willen niet dat kinderen door dit wetsvoorstel verder achteropraken, terwijl kinderen die misschien goed kunnen leren en ook goed zijn talen, wel de mogelijkheid krijgen om zich op te werken. De verschillen maken het heel lastig. Gisteren was ik op een basisschool in Noord-Holland. Toen vroeg ik: hoe kijkt u tegen dit wetsvoorstel aan? Daarop zei de schooldirecteur het volgende. Dat is wel lastig, want ik krijg allerlei verschillende kinderen binnen. Het ene kind zal het wel aankunnen, het andere niet. Ik moet dus verschillende groepen en verschillende planningen maken. Wij zijn een groeischool, wij groeien al uit ons jasje. Hoe moet ik dat überhaupt praktisch organiseren met verschillende lokalen?

Dit wetsvoorstel heeft dus wel wat bijwerkingen. Wij willen eerst onderzoek naar de effecten van dit wetsvoorstel op de taalvaardigheid van leerlingen.

De heer **Van Meenen** (D66):
Dit is een bijzondere redenering van de SP. Zij zegt eigenlijk: laten wij het maar niet aanbieden aan de kinderen die dit aankunnen, want dan worden die verschillen groter. Die kinderen kunnen het dus niet krijgen omdat dan de verschillen groter worden met de kinderen die dit niet aankunnen. Zo versta ik de SP. Wat blijft er dan over van inspelen op de verschillen in talenten die er zijn tussen kinderen? Dat talent kan immers net zo goed op het gebied van taal liggen. Is mevrouw Siderius dat met mij eens?

Mevrouw **Siderius** (SP):
Absoluut, maar de kans is groot dat wij de tweedeling in het onderwijs heel erg vergroten door dit wetsvoorstel. Daarom haalde ik die hoogleraar aan. Het probleem is dat er geen gedegen onderzoek ligt over de uitkomsten van die pilot. De heer Van Meenen zal dat vast ook hebben gezien: het is een ervaringsresultaat. Zo noemen ze dat. Dan vragen ze aan docenten: vond u het leuk en gezellig? Dan zeggen ze: ja. De mensen zijn wel enthousiast, maar er kan niks worden gezegd over wat het heeft opgeleverd voor de taalvaardigheid van leerlingen. Ik heb een aantal onderzoeken, niet uit Nederland maar uit andere landen, aangehaald

waaruit blijkt dat het nog maar de vraag is of het vroeg aanbieden van vreemde talen in het basisonderwijs, bijvoorbeeld vanaf groep 3, effect heeft. Wij hebben helaas geen Nederlands onderzoek. Dat zou zeer bruikbaar zijn om dit debat goed te kunnen voeren.

Mevrouw **Straus** (VVD):
Mevrouw Siderius zei: ik heb van niemand, geen ouder en geen school, gehoord dat dit ook maar in enige behoefte voorziet. Maar waar was zij toen wij de rondetafel hadden over dit onderwerp waarbij diverse van deze scholen aanwezig waren?

Mevrouw **Siderius** (SP):
Dat weet ik nog heel goed. Toen had ik een ander debat in deze Kamer en helaas kan ik mezelf niet opsplitsen. En ja, de SP-fractie heeft nog niet 40 zetels zoals de VVD, of hoeveel het er ondertussen ook zijn; het zijn er wat minder. Wij hebben 15 zetels. Ik kan mij echt niet opsplitsen. Ik was daar graag bij geweest, maar agendatechnisch lukte dat niet. Dat is jammer.

Mevrouw **Straus** (VVD):
Ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat mevrouw Siderius ook niet de bijdrages heeft gelezen van de mensen die daar waren. Die zijn gewoon via ons informatiesysteem aan iedereen verstrekt. Die liggen ook ten grondslag aan het dossier van dit wetsvoorstel.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Morgen hebben wij een belangrijk debat over gehandicapte kinderen. Ik vind het verbazingwekkend hoeveel mails, brieven en telefoontjes ik daarover heb gehad van ouders, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties die zich zorgen maken. Over dit wetsvoorstel heb ik nul mails gehad. Dat vind ik echt bijzonder. Dan vraag ik mij af of dit in een behoefte voorziet en of we hieraan prioriteit moeten geven. Bovendien heb ik mijn oor te luister gelegd en mijn eigen voelsprieten uitgestoken. Ik vertelde net over die basisschool waar ik gisteren was. De directeur daarvan zei: er is geen onderzoek, het is onduidelijk wat het betekent voor de taalvaardigheid van leerlingen. Ik vraag mij dus terdege af of dit daadwerkelijk voorziet in een behoefte en of dit het belangrijkste is wat wij voor het primair onderwijs zouden moeten doen.

☐

De heer **Van Meenen** (D66):
Voorzitter. Ik ga toch even in op dat laatste punt. Het is toch een bijzondere redenering dat er, als er naar aanleiding van een debat zoals dat van morgen over kwetsbare kinderen heel veel reacties komen, zorgen zijn, maar dat, als er geen reacties komen, voor de SP blijkbaar een teken is dat er geen behoefte aan is. Je zou ook kunnen zeggen dat men het dan blijkbaar prima vindt. Als ze er zorgen over zouden hebben, zouden ze u ongetwijfeld weten te vinden. Maar dat terzijde.

De **voorzitter**:
En met u bedoelt u vast niet mij?

De heer **Van Meenen** (D66):
Jawel, ook.

De **voorzitter**:
U weet mij altijd te vinden.

Ik begrijp dat we het interruptiedebatje van zojuist voortzetten, maar dat de posities gewijzigd zijn. Dat kan. Ik vraag mevrouw Siderius om kort en puntig te antwoorden, zodat de heer Van Meenen aan zijn bijdrage kan beginnen.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Ik heb misschien gezegd dat er geen behoefte aan is, maar ik bedoelde daarmee het volgende. Toen ik gisteren tegen die basisschooldirecteur zei dat we dit onderwerp vanavond zouden behandelen, vroeg hij: waar gaat dat eigenlijk over? Blijkbaar is het helemaal niet bekend en zijn er geen mensen die bij ons op de deur kloppen met de mededeling: dit moet morgen nog gebeuren.

De **voorzitter**:
Helder, is genoteerd. De heer Van Meenen gaat aan zijn bijdrage beginnen.

De heer **Van Meenen** (D66):
Voorzitter. Wij leven voor het eerst in de geschiedenis in een echt mondiale wereld. Ik weet dat sommigen in deze zaal dat liever niet zo zien, maar het is wel zo. Dat geldt zeker ook voor Nederland. We doen met vrijwel elk land in de wereld zaken. We halen 33% van ons inkomen uit het buitenland. 44% van de werknemers werkt bij exporterende bedrijven en 15% van de Nederlanders werkt bij een buitenlands bedrijf. Ook onze leerlingen en studenten plukken daar de vruchten van. Zij studeren, lopen stage, reizen en werken over de hele wereld. Kennis van meerdere vreemde talen wordt dan ook steeds belangrijker voor leerlingen om hun talent te kunnen ontplooien en een baan te kunnen vinden. Bovendien blijkt uit een recent Brits onderzoek dat mensen die vloeiend twee talen spreken, op twee manieren tegen de wereld aankijken en zo beter in staat zijn om hun wereldbeeld te relativeren.

Mijn fractie is dan ook blij met dit wetsvoorstel dat scholen de mogelijkheid geeft om 15% van de onderwijstijd in een vreemde taal te geven. Dat is een goede eerste stap. Maar wat mij betreft gaat het nog niet snel en ver genoeg. Ik zou scholen en ouders veel meer ruimte en vertrouwen willen geven om zelf tot een goed percentage onderwijstijd te komen. Zeker in de grensgebieden kan dit veel voordelen hebben. Afgelopen week kwam de Duits-Nederlandse Handelskamer met een onderzoek waaruit blijkt dat het Nederlandse bedrijfsleven een hoge prijs betaalt voor de gebrekkige beheersing van de Duitse taal. Ondernemers lopen miljarden mis vanwege het gebrek aan kennis van het Duits. Bijna 90% van de bedrijven zei dat de beheersing van de Duitse taal nodig is voor de export van goederen en diensten naar Duitsland. Ruim de helft liet weten dat hun Duitse relaties het Engels als communicatietaal niet accepteren. Ook voor werknemers liggen er veel kansen om over de grens te werken, bijvoorbeeld in Oost-Groningen. Daar is het werkloosheidscijfer ongeveer 15%, maar

aan de andere kant van de grens, in de deelstaat Niedersachsen, bedraagt de werkloosheid slechts de helft.

Ik zeg dit allemaal niet omdat ik vind dat het onderwijs geen ander doel dient dan de economie. We moeten er echter onze ogen niet voor sluiten dat de kansen op het vinden van stages en goed werk onderdeel zijn van de kansen die wij onze jongeren bieden. Ik zou het liefst willen dat scholen dat percentage zelf kunnen bepalen, met als maximum 50%. Wellicht is daar geen meerderheid voor, gezien de pilot tweetalig onderwijs. Is de staatssecretaris bereid dat percentage in de Algemene Maatregel van Bestuur ten minste te verhogen naar 30, zodat scholen iets meer flexibiliteit hebben? Mijn voorkeur gaat echter uit naar 50% als maximum. Of is de staatssecretaris bereid om scholen de ruimte geven om via het "pas toe of leg uit"-principe en met instemming van de medezeggenschapsraad af te wijken van die 15%? Waarom moeten wij alle scholen in Nederland weer vanuit Den Haag dezelfde norm opleggen? Volgens mij zijn scholen, docenten en ouders heel wel in staat om daarover zelf afgewogen besluiten te nemen. Uit internationaal onderzoek blijkt dat een hoger percentage onderwijs in een vreemde taal geen negatieve effecten heeft op de ontwikkeling van de moedertaal, maar wel positieve effecten op de ontwikkeling van de vreemde taal.

De uitslag van de pilot tweetalig primair onderwijs laat nog tot 2019 op zich wachten. Dat duurt wel erg lang. Vervolgens kost het scholen nog flink wat tijd en moeite om lesmateriaal aan te schaffen en hun leraren bij te scholen. Dit geldt ook voor scholen die met dit wetsvoorstel tot 15% van de tijd onderwijs in een vreemde willen aanbieden. Is de staatssecretaris bereid om scholen actief in te lichten en te ondersteunen, zodat zij deze stap ook daadwerkelijk kunnen zetten? De staatssecretaris geeft aan dat scholen vooral zelf via de lumpsum investeringen moeten doen. Ik vraag me echter af of scholen daarmee voldoende middelen hebben om die stap te zetten. In het plan van aanpak voor Engels in het basisonderwijs staat dat scholen ook toegang hebben tot een opstartsubsidie. Geldt dat ook voor Duits of Frans? Ik lees ook dat er via het Europees platform subsidie beschikbaar is voor het bijscholen van docenten. Over hoeveel geld hebben we het dan? En hoeveel docenten kunnen daarvan gebruikmaken?

We zagen dit weekend ook het bericht dat scholen steeds meer moeite hebben met het vinden van leraren Duits. Dit jaar zouden er zo'n 150 leraren te weinig zijn. Ik heb daarover een vraag aan de staatssecretaris. Ik weet dat het een makkelijke vraag is, die echter niet zo eenvoudig te beantwoorden is. Wij zullen er ook onze verantwoordelijkheid in nemen, maar ik vraag het in eerste instantie aan de staatssecretaris: wat gaat hij doen om dit probleem te helpen oplossen? De Duitse ambassade heeft bijvoorbeeld samen met de Nederlands-Duitse Handelskamer en enkele andere partijen het initiatief genomen om leerlingen enthousiast te maken voor de Duitse taal. Is de staatssecretaris bereid om zo'n initiatief te ondersteunen en te versterken?

Ik kom op de gekozen talen. De staatssecretaris maakt de goede afweging door te kiezen voor Engels, Frans en Duits. De talen van onze buurlanden zijn immers de belangrijkste talen op dit moment. Ik sluit niet uit dat dit in de toekomst moet worden uitgebreid met bijvoorbeeld Chinees, Italiaans of Spaans, maar daarvoor is het ook wat mijn fractie betreft nu nog te vroeg.

Een punt van zorg is de aansluiting van het primair onderwijs op het voortgezet onderwijs. Als leerlingen 15% of meer van de tijd onderwijs in een vreemde taal hebben gehad, hoe voorkomen we dan dat die voorsprong door vroeg vreemdetaalonderwijs in het voortgezet onderwijs geen goed vervolg krijgt? Hoe gaat de staatssecretaris hiermee rekening houden, bijvoorbeeld in het kader van #Onderwijs2032?

Ik heb ten slotte nog een vraag ter verheldering. In de wetstekst staat nu dat onderwijs kan worden gegeven in het Engels, Duits of Frans. Betekent dit dat een school een van die drie talen moet kiezen? Of kan een school ook voor bijvoorbeeld deels Engels en deels Duits kiezen?

Mevrouw **Straus** (VVD):
Voorzitter. Toen ik op de basisschool zat, ging ik vaak met mijn ouders op zondagmiddag naar mijn opa en oma in het pittoreske Melick, vlak bij de Duitse grens. Voordat mijn vader en mijn opa samen naar het voetballen van de Duitse Bundesliga gingen kijken, keek ik samen met hen naar Die Sendung mit der Maus. Spelenderwijs leerde ik zo de Duitse taal kennen. Met Duitsland om de hoek was dit ook vanzelfsprekend. Met Koninginnedag gingen wij in Duitsland boodschappen doen. Ik had een Duitse penvriendin en later, toen ik als bijbaantje bij de V&D werkte, sprak ik vaak op één dag vijf verschillende talen, met klanten die allemaal binnen een straal van 30 kilometer bij ons vandaan hun boodschappen kwamen doen. Deze rijkdom van verschillende talen en culturen dichtbij is een van de mooiste dingen die het leven in een grensstreek met zich brengt.

De werkelijkheid is echter, in tegenstelling tot wat je misschien zou verwachten, dat deze rijkdom voor Nederlandse kinderen nu, anno 2015, veel minder vanzelfsprekend is dan vroeger. Nederland is als land steeds meer Angelsaksisch georiënteerd. Op tv zie je helaas geen Derrick meer, maar CSI. Ouders zijn geen fan meer van Udo Jürgens maar van Coldplay. Als eerste buitenlandse tv-zender is niet langer ZDF geprogrammeerd, maar CNN of de BBC.

De VVD is geen tegenstander van Engels in het onderwijs; zeker niet. Engels is als lingua franca in ons kleine taalgebied cruciaal als je je weg in de wereld wilt gaan. Maar de VVD is wel blij dat het vandaag niet alleen over Engels gaat. De staatssecretaris biedt basisscholen nu de mogelijkheid om niet alleen Engels, maar ook Duits of Frans als tweede taal in hun onderwijsprogramma op te nemen. Daarin zien wij een erkenning van het feit dat er in Nederland, hoe klein het land ook is, behoefte is aan regionaal maatwerk, ook voor de wijze waarop wij onze kinderen een internationale oriëntatie willen meegeven.

De afgelopen twee jaar heb ik regelmatig aandacht gevraagd voor het belang van Duits en ook van Frans in het onderwijs, het zogenaamde "buurtaalonderwijs". Juist omdat onze kinderen niet meer vanzelfsprekend met de taal en de cultuur van de buren in aanraking komen, kan het onderwijs een rol spelen in het bijbrengen van deze internationale oriëntatie. Uit het rondetafelgesprek dat wij onlangs hebben georganiseerd, kwam naar voren dat scholen hier ook heel graag met veel voortvarendheid mee aan de slag willen, maar dat er nog knellende regelgeving in de weg zit. Zo zijn er talloze mooie bedrijven over de

grens waar onze vmbo- en mbo-studenten stage zouden willen lopen. Helaas zijn die bedrijven echter niet officieel erkend. Ook loopt men aan tegen administratieve ingewikkeldheden die in contacten met DUO tot problemen leiden, bijvoorbeeld in verband met reiskostenvergoedingen en verzekeringen van leerlingen.

Daarnaast gaan wij er in het onderwijs in Nederland standaard van uit dat Engels altijd de eerste vreemde taal is. Zo zijn de mogelijkheden om Duits een plek te geven in alle profielen van het vmbo beperkt. Scholen in de grensregio zouden graag zien dat er in plaats van Engels op een gelijkwaardige manier voor Duits of Frans gekozen kan worden. Bij het stimuleren van Duits, maar ook van Frans, in het Nederlandse onderwijs is het belangrijk dat die ruimte er is. Bovendien moet er voldoende aansprekend lesmateriaal in drie talen voor het basisonderwijs beschikbaar zijn. Met name voor Duits en Frans kan dit echt nog beter.

Een ander punt van het basisonderwijs in een andere taal is de kwaliteit van de docent en zijn of haar taalbeheersing. Scholen die serieus met tweedetaalonderwijs bezig zijn, vinden het belangrijk dat de docenten hiervoor een bepaalde vorm van beroepserkenning kunnen krijgen. In hoeverre zou dit, bijvoorbeeld via het lerarenregister, een plek kunnen krijgen?

Veel provincies en gemeenten investeren in buurtaalonderwijs, maar hierdoor lopen er nu allerlei programma's door en langs elkaar heen en wordt het wiel vaak opnieuw uitgevonden. Deze expertise kan efficiënter en effectiever worden ingezet, bijvoorbeeld door vanuit OCW een stuk regie op te pakken. Het onderwijs vraagt dus geen hoogdravende programma's, maar praktische oplossingen. Dat geeft buurtaalonderwijs in Nederland echt een impuls. Ik roep de staatssecretaris dan ook op om hiermee aan de slag te gaan.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Mevrouw Straus had het net over gelijkwaardigheid in het onderwijs. Duits, Frans en Engels moeten gelijkwaardig zijn. Ze zei onder andere dat er echt heel veel behoefte is aan Duits op de basisschool. Zij gaf ook voorbeelden uit haar eigen leven. Hoe beoordeelt mevrouw Straus van de VVD dat slechts één van de pilotscholen voor Duits gekozen heeft? De rest heeft allemaal voor Engels gekozen. Het zijn maar dertien scholen, maar daarvan kiezen er twaalf voor Engels, een voor Duits en nul voor Frans. Hoe interpreteert mevrouw Straus dat? Is er dan daadwerkelijk zo veel behoefte om de Duitse taal vanaf groep drie in het basisonderwijs te integreren?

Mevrouw **Straus** (VVD):
Mevrouw Siderius spreekt over de pilot die OCW heeft gestart. Daarnaast zijn er 35 euregioscholen in de grensstreek die het buurtaalonderwijs in hun programma hebben ingepast. Dat is niet gebeurd via de officiële regeling die er destijds was, waarvoor maar een beperkte intekenperiode was. Deze scholen hebben het op een andere manier georganiseerd.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Mevrouw Straus vergeet te vermelden dat er op die scholen allemaal voor Engels is gekozen. In de pilot deed er maar één school Duits en de rest koos voor Engels. Dat had mevrouw Straus gewoon in de stukken kunnen lezen. Waar haalt mevrouw Straus dus het idee vandaan dat er zo veel behoefte is aan onderwijs in het Duits? Hoe beoordeelt mevrouw Straus bovendien dat er naar aanleiding van de pilot geen onderzoek is gedaan naar het effect op de taalvaardigheid van leerlingen?

Mevrouw **Straus** (VVD):
Die 35 euregioscholen waar ik het over had, geven dus Duits en Frans. Als mevrouw Siderius de geschiedenis goed leest, kan zij vaststellen dat ik al twee jaar geleden het handboek voor euregio-onderwijs aan de staatssecretaris heb overhandigd. Daar zit een heel lesprogramma achter. Dat is echter een andere regeling dan de pilot die via OCW is gestart. Maar dat wil niet zeggen dat die scholen niets aan Duits doen. Die twee dingen gebeuren volgens mij dus naast elkaar.

Afgelopen weekend werd het pleidooi van de VVD voor meer aandacht voor Duits in het onderwijs ondersteund door de NOS, die hier in twee items aandacht aan besteedde. Allereerst liet zij zien dat Duits niet alleen vanuit bildung — dat is wel een heel passend woord in dezen — van belang is, maar dat meer aandacht voor Duits ook vanuit de economische functie geen luxe is. Duitsland is de belangrijkste handelspartner van Nederland, maar ons aandeel is wel aan het dalen. Ondernemers in Duitsland geven aan dat zij zich zorgen maken over de teruggang in taalvaardigheid van Nederlanders in het Duits, want zeker in het Duitse mkb spreekt niet iedereen Engels.

Inmiddels zijn er meer Duitse kinderen die Nederlands leren dan Nederlandse kinderen die Duits leren. Met de kennis van buurtaalonderwijs, de taal van de buren, vergroot je je kans op een baan, zeker in de grensregio. Duitse werkgevers staan te springen om personeel van alle niveaus. Dan is het extra wrang om te zien dat er in Nederland mensen werkloos thuiszitten, terwijl er vlakbij, net over de grens volop vacatures zijn. Door bijvoorbeeld het concept van de euroregioschool komen leerlingen al vanaf groep vijf live in aanraking met kinderen aan de andere kant van de grens. Zo wordt spelenderwijs een basis gelegd waarbij het niet zozeer gaat om het aanleren van allerlei naamvallen, als wel om het alledaagse communiceren met elkaar. Dat verlaagt de drempel om die vreemde taal te spreken enorm.

Het andere item op het NOS-Journaal dit weekend ging over het nijpende tekort aan leraren Duits. De heer Van Meenen heeft daar ook al over gesproken. Wat gaat de staatssecretaris doen om het tekort aan docenten Duits terug te dringen? Kan hij er bijvoorbeeld voor zorgen dat het aantrekkelijker wordt voor studenten om voor de opleiding Duits te kiezen? Of kan hij bijvoorbeeld iets betekenen in het vergemakkelijken van de erkenning van bevoegdheden van docenten uit Duitsland? Of kan hij in samenwerking met een aantal Duitse en Nederlandse lerarenopleidingen dubbele erkenningen van leraren creëren?

De erkenningsprocedure van iemand die al bevoegd is in Duitsland en in Nederland wil gaan werken, duurt nu zo lang dat die eerder ontmoedigend dan bemoedigend werkt. Graag ontvang ik hier een reactie op van de staatssecretaris.

De VVD is er blij mee dat met dit wetsvoorstel de mogelijkheid gecreëerd wordt om niet alleen Engels, maar ook de taal van de buren al vanaf de basisschool in het onderwijsprogramma een plek te geven. Dat is belangrijk voor de internationale oriëntatie van onze kinderen, de verbetering van hun arbeidsmarktpositie in de toekomst en de economie van Nederland, maar eigenlijk is het — ik citeer een uitspraak van de Limburgse commissaris van de Koning tijdens het rondetafelgesprek — ook een teken van beschaving als je de taal van de buren spreekt.

☐

De heer **Rog** (CDA):
Voorzitter. Het CDA gunt het alle kinderen om zich breed te ontwikkelen, inclusief de mogelijkheid om zich vreemde talen eigen te maken. Voorop moet echter blijven staan dat alle Nederlandse kinderen vooral heel erg goed Nederlands leren spreken op de basisschool.

Op basis van een advies van de Onderwijsraad en de behoefte uit het onderwijsveld, waaronder ook die van ouders, is er van 2010 tot 2012 een experiment uitgevoerd waarin basisscholen maximaal 15% van de lestijd in het Engels, Duits of Frans mochten lesgeven. De resultaten uit dit experiment waren positief. Het CDA kan zich daarom ook vinden in het voorliggende wetsvoorstel dat het mogelijk maakt dat basisscholen een deel van de onderwijstijd in die vreemde talen aanbieden, waarbij de medezeggenschapsraden van die scholen nadrukkelijk ook de mogelijkheid hebben om daarmee in te stemmen. Zij hebben namelijk het instemmingsrecht, zoals de staatssecretaris ook heeft geantwoord tijdens de schriftelijke ronde. We weten dat onder ouders, basisscholen en het bedrijfsleven, zeker in de grensregio's, de gedachte leeft dat een sterkere internationale oriëntatie nodig is en dat die ook kansen biedt, bijvoorbeeld op de arbeidsmarkt. Het is daarvoor van belang dat kinderen vroeg in aanraking komen met vreemde talen. Overheden en het bedrijfsleven in de oostelijke grensregio doen een nadrukkelijke oproep om vooral ook op vroege leeftijd Duits te leren, zoals ook bleek uit het rondetafelgesprek dat wij hebben gevoerd.

Er zijn echter ook wel een paar punten van zorg en die betreffen de kwaliteit van de leraar, de positie van zwakkere leerlingen en de vraag wat de verengelsing van het basisonderwijs doet met de beheersing van het Nederlands.

Ten eerste de kwaliteit van de leraar. Hieraan moeten dezelfde eisen worden gesteld als aan andere leraren, zoals de staatssecretaris stelt in zijn schriftelijke beantwoording. De vraag die ik hier stel is: is dat zo? Leraren zijn wel opgeleid om bijvoorbeeld les te geven in wereldoriëntatie maar niet om dat specifieke vak ook in het Engels te onderwijzen. We willen natuurlijk straks geen Maagdenhuistoestanden in het basisonderwijs met leraren die steenkolenengels spreken en beschikken over een beperkte woordenschat, waardoor leerlingen wel vaker Engels horen maar uiteindelijk niet meer leren over het onderwerp dat op de agenda staat. Het CDA wil graag meer zekerheid van de staatssecretaris hoe hij gaat borgen dat leerlingen op een goede manier die vreemde taal leren en dat leraren ook taalvaardig zijn in dat Engels, Frans of Duits. Welke mogelijkheden ziet de staatssecretaris? Kan bijvoorbeeld ook de inspectie hierop toezien?

Dan mijn tweede punt, de zwakke leerlingen. De staatssecretaris stelt in de nota naar aanleiding van het verslag dat alle leerlingen in de pilots beter presteerden. Ook stelt hij dat het aan de school is om leerlingen die het nodig hebben, te ondersteunen. Het CDA vindt dat hiervoor in dit wetsvoorstel specifieke aandacht moet zijn. Dit moet niet leiden tot een onbedoelde tweedeling tussen leerlingen op school. Welke mogelijkheden hebben ouders bijvoorbeeld om aan de bel te trekken als leerlingen achterblijven? Ziet de staatssecretaris mogelijkheden om te borgen dat leerlingen die het niet aankunnen, wel goed onderwijs blijven krijgen?

Tot slot de beheersing van het Nederlands. Nu ook andere vakken in een andere taal mogen worden gegeven, zoals aardrijkskunde en geschiedenis, zal er dus minder Nederlands worden gesproken op de scholen die ervoor kiezen om maximaal 15% van de tijd in het Engels, Duits of Frans les te geven. De experimenten leken geen negatief effect te hebben voor het Nederlands van leerlingen maar het CDA wil hier geen risico's in lopen. Is de staatssecretaris bereid om de effecten te monitoren van de beheersing van de Nederlandse taal van leerlingen die op dit soort scholen gedeeltelijk, namelijk tot 15% van de totale tijd — dat is meer dan nu — les krijgen in een vreemde taal? Kortom, wij vragen de staatssecretaris in de evaluatie van deze wet specifiek aandacht te besteden aan deze drie zaken, zodat wij op tijd kunnen bijsturen.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Dat monitoren is leuk, maar dat gebeurt achteraf. Waarom kiest het CDA er niet voor om vooraf te onderzoeken wat de effecten zijn van het vroeg leren van vreemde talen op de taalvaardigheid van leerlingen? De heer Rog vraagt terecht wat het betekent voor het aanleren van de Nederlandse taal. Die zorgen zouden wij hier allemaal moeten delen. Waarom kiest de heer Rog er niet voor om onderzoek te doen naar het effect hiervan op de taalvaardigheid van leerlingen voordat we deze wetswijziging laten ingaan?

De heer **Rog** (CDA):
Het gaat om twee dingen. Naar vroeg vreemdetalenonderwijs zijn wel degelijk onderzoeken gedaan, ook internationaal. Er zijn positieve effecten. Het vroeg in aanraking komen met een andere taal leidt tot een beter begrip van die taal. In de experimenten — laat ik het woord "pilots" niet gebruiken, want ik wil mij zo min mogelijk bezondigen aan het gebruik van Engelse termen — hebben we gezien dat het erop lijkt dat het in ieder geval geen negatief effect heeft. Mevrouw Siderius is daar in haar bijdrage iets kritischer over geweest dan ik, maar het lijkt geen negatief effect te hebben. Dat is gunstig. Het kan het positieve effect hebben dat leerlingen wel die vreemde taal leren. Ik vraag de staatssecretaris om specifiek te blijven monitoren of dit geen negatief effect heeft. Die zorg delen mevrouw Siderius en ik namelijk.

Mevrouw **Siderius** (SP):
In het ervaringsrapport over de pilots staat alleen dat mensen enthousiast zijn. Er staat niets in over het effect op de taalvaardigheid. De heer Rog haalt nu internationaal onderzoek aan waaruit blijkt, zo zegt hij, dat er positieve resultaten zijn. Kan de heer Rog zeggen welk onderzoek dit is? Ik heb het niet kunnen vinden. In mijn bijdrage heb ik

drie onderzoeken genoemd waarin men toch vrij kritisch is. Op welk onderzoek doelt de heer Rog precies?

De heer **Rog** (CDA):
Ik zal in ieder geval één onderzoek noemen. In 2007 is het drietalig onderwijs in het Fries, Engels en Nederlands onderzocht. Daaruit bleek dat de leerlingen er alleen positieve effecten van ondervonden. Dat geeft de burger moed. Ik denk dus dat we leerlingen die kans moeten bieden. Op dit moment kan ik niet concreet andere onderzoeken oplepelen, maar die zijn er zeker. Daaruit blijkt dat het een positief effect heeft voor de tweede taal, zoals ik heb gezegd. De zorg die ik met mevrouw Siderius deel, betreft de Nederlandse taal. Vragen daarover heb ik geadresseerd aan de staatssecretaris.

De **voorzitter**:
Dank u wel voor uw bijdrage. Complimenten dat u het woord "pilot" vermijdt en daar gewoon een Nederlands woord voor gebruikt.

☐

De heer **Bisschop** (SGP):
Voorzitter. Taal brengt mensen bij elkaar, maar drijft hen ook uit elkaar. Het bekende Bijbelse verhaal van de Babylonische spraakverwarring spreekt in dat opzicht boekdelen. Wij hebben daar het taalonderwijs aan te danken, of te wijten; het is maar hoe je het interpreteert.

Ook net over onze zuidelijke grens zien we de kracht van taal. Voor tweetaligheid geldt hetzelfde als voor taal in het algemeen: het kan mensen verbinden, maar hen ook uiteendrijven. De SGP vindt het belangrijk dat leerlingen vreemde talen leren. Naast persoonlijke vorming bouwen we daarmee aan culturele, maatschappelijke en economische bruggen. Uitgangspunt voor mijn fractie is wel dat de Nederlandse taal niet onder druk mag komen te staan. Sterker nog, de beheersing van de Nederlandse taal moet waar mogelijk worden bevorderd. De afgelopen jaren hebben we juist veel klachten gehoord over de gebrekkige beheersing van de Nederlandse taal. Die moet toch eigenlijk de basis zijn voor het verdere taalonderwijs in ons land.

Het wetsvoorstel moet dus een zorgvuldige omgang met de Nederlandse taal dienen en moet binnen dat kader het aanleren van andere talen bevorderen. Zo staat de SGP tegenover dit wetsvoorstel.

De regering benadrukt sterk het nut van bewezen effectieve programma's. Dat lijkt aan te sluiten bij een aanbeveling van de commissie-Dijsselbloem van enige tijd geleden. Ze is inmiddels alweer vergeten, maar deze commissie heeft echt bestaan. De aanbeveling luidt dat beleid op solide wetenschappelijke basis moet rusten. In dat licht valt op dat eigenlijk maar twee onderzoeken worden geciteerd om het voorstel te onderbouwen. Het eerste is een ervaringsonderzoek waarbij geen uitspraken gedaan kunnen worden over meetbare effecten en de generaliseerbaarheid van de resultaten. Het tweede is een onderzoek onder slechts 168 leerlingen. De vraag is of dat niet wat mager is om de effectiviteit van het basisonderwijs op te baseren. Hoe reageert de staatssecretaris op overzichtsstudies waaruit blijkt dat vroege starters bij het leren van vreemde talen even goed presteren als late starters? Misschien moet ik het omdraaien: late starters presteren even goed als vroege starters. Het is helemaal nog niet duidelijk wat de winst is van vroeg starten met taalonderwijs.

De SGP vindt het belangrijk dat het wetsvoorstel helderheid biedt over de wettelijke kaders. De afgelopen jaren ontstond hier en daar wat onduidelijkheid over de grenzen. Naast het experiment dat is uitgevoerd, blijken sommige scholen ook zonder ontheffing aan de slag te gaan. Kan de staatssecretaris bevestigen dat dit niet is toegestaan? Zijn scholen straks echt gehouden aan het percentage dat wordt vastgelegd, of kunnen ze toch besluiten om bijvoorbeeld voor 25% te kiezen en dat vervolgens netjes verantwoorden?

De SGP constateert dat het basisonderwijs voor het afwijken van het Nederlands als voertaal een andere regeling kent dan de overige onderwijssectoren. We zijn benieuwd waarom deze aparte status wordt voortgezet. Het valt de SGP op dat in andere onderwijssectoren verwacht wordt dat het bevoegd gezag in een gedragscode verantwoordt waarom het afwijkt van het Nederlands als voertaal. Deze waarborg lijkt in het basisonderwijs ook juist van belang, zodat bijvoorbeeld een zorgvuldige afweging wordt gemaakt bij het taalonderwijs aan jonge kinderen. Graag ontvang ik een reactie op het amendement dat we hebben ingediend, maar waaraan nog wat gepoetst moet worden. Het amendement beoogt op dit punt voor het basisonderwijs aansluiting te vinden bij de andere sectoren, met behoud van een maximumpercentage, door een Algemene Maatregel van Bestuur vast te stellen als referentiepunt.

De SGP ontvangt graag een toelichting op de bekostiging die scholen ontvangen om het onderwijs in vreemde talen vorm te geven. Gebeurt dit vooral via subsidies van het Europees Platform? Moeten scholen deze zelf verwerven of krijgen alle scholen hiervoor een bedrag in de lumpsum?

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
Kan de heer Bisschop iets meer toelichting geven op zijn wat raadselachtige amendement, want ik heb de kern nog niet helemaal te pakken. Wat wil hij precies bereiken met zijn amendement?

De heer **Bisschop** (SGP):
Het amendement beoogt de regeling zoals die in de andere wetten is geformuleerd, zoals voor het voortgezet onderwijs, ook van toepassing te verklaren op het basisonderwijs. Eigenlijk beoogt het amendement niets anders dan het uniformeren van de regelingen in de verschillende sectoren.

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
Er staat in de toelichting ook nog van alles over verantwoording en een gedragscode. Ook staat er dat het niet alleen over Engels, Duits en Frans gaat, maar over "een vreemde taal". Het gaat dus over iedere vreemde taal waarin lesgegeven wordt. Kan de heer Bisschop hier nog een toelichting op geven?

De heer **Bisschop** (SGP):
De intentie is heel nadrukkelijk om het te beperken tot de Engelse, Duitse en Franse taal. Dat roept vragen op, is mij gebleken. Daar moeten we nog wat aan sleutelen, zodat

het amendement goed geformuleerd is. Daar hoort u nog meer over.

Met het amendement wordt geen beleidsmatige ingreep beoogd, maar het aanharken van regelgeving en het zo veel mogelijk gelijkluidend maken voor alle onderwijssectoren.

Tot slot. Voor de bevordering van de Nederlandse taal heeft Nederland een bijzonder verdrag gesloten met onze zuiderburen. Daarin staat ook vermeld dat wetgeving wordt afgestemd. Kan de staatssecretaris aangeven hoe de afstemming over het Nederlands in het onderwijs gestalte krijgt? Wordt of is over wetsvoorstellen als het voorliggende ook overleg gevoerd met Vlaanderen?

Voorzitter. Ik dank u zeer voor uw bereidwilligheid om mij het woord te verlenen.

☐

De heer **Beertema** (PVV):
Voorzitter. Willen wij het mogelijk maken dat een deel van de onderwijstijd in een andere taal dan het Nederlands of het Fries in Friesland kan worden aangeboden, te weten in het Engels, Duits of Frans? Bij Algemene Maatregel van Bestuur wordt het percentage van de onderwijstijd vastgesteld dat per schooljaar in het Engels, Duits of Frans kan worden gegeven. In de praktijk zal er nauwelijks sprake zijn van de introductie van Duits en Frans. Mevrouw Siderius wees er al op. Het zal vooral Engels zijn dat aangeboden zal worden.

De staatssecretaris heeft het voornemen om het percentage in eerste instantie vast te stellen op maximaal 15. Dat percentage volgt uit een advies van de Onderwijsraad van 2008 en uit een proefproject: 15% vroeg vreemdetalenonderwijs. Scholen kunnen vanaf het schooljaar 2015-2016 met deze wet maximaal 15% van de onderwijstijd in een van die talen aanbieden, maar dat is zonder deze wet ook al mogelijk. Het is ook zonder deze wet heel goed mogelijk om meertalig onderwijs aan te bieden. De nieuwe wet geeft de staatssecretaris wel iets extra's, namelijk de mogelijkheid om na enige tijd zonder eerst een nieuw experiment te houden, met één pennenstreek scholen toestemming te geven om het percentage les in het Engels of in al die andere talen te verhogen naar maakt niet uit welk percentage. In beginsel opent deze nieuwe wet de mogelijkheid om zelfs geheel Engelstalig onderwijs te geven.

Al sinds 2002 dringen de Europese Raad van de regeringsleiders en de Commissie aan op wat ze noemen "veralgemeende meertaligheid van de burgers". Veralgemeende meertaligheid van de burgers, ik verzin het niet; het staat er echt. In een actieplan preciseerde de Europese Commissie dat als volgt. "Alle leerlingen moeten worden aangemoedigd om naast hun moedertaal minimaal nog twee Europese talen te leren. De lidstaten moeten maatregelen nemen, waardoor in het kleuter- en basisonderwijs op jonge leeftijd vreemde talen kunnen worden geleerd". Einde citaat. In het elitaire deel van Nederland is die boodschap zeker niet aan dovemansoren gericht. Het huidige kabinet slaat zichzelf op de borst over zijn internationale kosmopolitische oriëntatie en die wil het natuurlijk vertalen naar het onderwijs.

De PVV vraagt de staatssecretaris of hij kan toelichten hoeveel po- en vo-scholen nu al meertalig onderwijs aanbieden. Is er iets te zeggen over de stadsdelen waar die scholen zich bevinden? In welke wijken vinden we ze? Hoe is daar de samenstelling van de leerlingenpopulatie als het gaat om autochtoon en allochtoon? Klopt mijn gevoel dat het voornamelijk witte scholen zijn? Kan de staatssecretaris ook toelichten hoe dat nu wettelijk geregeld is en wat de meerwaarde zou zijn van de nieuwe wet? Het is zonder deze wet ook al mogelijk om meertalig onderwijs aan te bieden en dat gebeurt ook. Heeft de staatssecretaris het idee dat veel scholen door de invoering van deze wet opeens gretig gebruik gaan maken van deze regeling? Mevrouw Siderius sprak daar ook over. Daar wil ik ook graag een reactie op.

Het is nog steeds zeer de vraag of meertalig onderwijs wel zo geschikt is als de staatssecretaris doet voorkomen, zeker voor kinderen uit minderheidsgroepen die een andere thuistaal spreken dan het Nederlands. De taalbeheersing in die groepen is al problematisch genoeg en dat heeft bovendien een negatieve uitstraling ook naar de autochtone kinderen in die klassen en op die scholen. Juist daarom is er beleid ingezet om de kwaliteit van de kernvakken Nederlands en rekenen te verhogen. Verengelsing of verduitsing of verfransing, maar het gaat vooral om verengelsing, bereikt wat ons betreft het tegendeel.

Er is nog een groep kinderen waarvoor meertalig onderwijs niet de juiste keuze is, namelijk kinderen die te kampen hebben met een of andere leerstoornis. Meertalig onderwijs lijkt echt niet de optimale keuze voor deze leerlingen. Is de staatssecretaris dat met ons eens? Op welke manier gaat de staatssecretaris rekening houden met die leerlingen? Graag hoor ik een reactie daarop.

De Zwitserse taalkundige Simone Pfenninger van de universiteit van Zürich kwam tot de conclusie dat jong een tweede taal leren geen voordeel levert boven het zich eigen maken van die vreemde taal op latere leeftijd. De heer Bisschop refereerde hier al aan. Vroegtijdig aanleren van een vreemde taal kan op korte termijn zelfs negatief uitpakken voor de eerste taal. Ook hier krijg ik graag een reactie op van de staatssecretaris.

De PVV is van oordeel dat de positie van de Nederlandse taal overeind moet blijven. De deur wagenwijd openzetten voor meertalig onderwijs is wat ons betreft een eerste stap in de verdringing van het Nederlands. Engels is mondiaal onbetwist een dominante taal geworden. Er zijn experimenten gedaan met een dominante en prestigieuze tweede taal die uitwijzen dat na invoering van meertalig onderwijs al snel de roep komt naar volledig eentalig onderwijs in de vreemde taal, zeker als die tweede taal een prestigieuze, dominante taal is. Dat was bijvoorbeeld het geval na de invoering van immersieonderwijs in Nederland. Aanvankelijk, in de eerste experimenten, vielen de resultaten tegen. Toen schreef een professor: "De beschikbare gegevens overziende, lijkt de conclusie onontkoombaar dat, met alle goede bedoelingen, de experimenten in ons land zich tot nog toe juist hebben geconcentreerd op de minst succesvolle vorm van immersion. Het zou daarom aanbeveling verdienen, op zijn minst, daarnaast, ook in de basisscholen met totale onderdompeling te gaan experimenteren." Totale onderdompeling ... Deze linguïst pleit zonder enig voorbehoud voor het opgeven van de eigen taal in het onderwijs en voor de invoering van de tweede taal, het Engels, als instructietaal voor het Nederlandse basisonderwijs. Gekte, wat ons betreft.

Onze vrees is dit. Als de tweede taal als onderwijstaal steeds meer de rol van het Nederlands gaat overnemen, wordt het Nederlands feitelijk gedegradeerd tot een huis-tuin-en-keukentaal voor de intieme kring en de huiskamer. Net zoals het Frans ten tijde van de Franse overheersing de taal van de bestuurlijke elite en de cultuurtaal was, om zo het Nederlands te degraderen tot de taal van de straat en van de boeren, lijkt hetzelfde nu te gebeuren met het Engels als de taal van ...

Ik ben de rest van mijn tekst kwijt, voorzitter. volgens mij ligt die nog op mijn tafel. De heer Rog komt hem al brengen. Dank u wel.

Deze angst wordt urgenter gevoeld bij onze zuiderburen in België — la Belgique zal ik het noemen — dan bij ons; de heer Bisschop refereerde er al aan.

Hetzelfde als bij het Frans dreigt nu te gebeuren met het Engels. Dat dreigt de taal van de elite te worden en het Nederlands de taal van het volk. Er komt een scheiding tussen enerzijds de wereld van de elite, de politiek en het bestuur en anderzijds, aan de andere kant van de kloof, de gewone burgers. Dit zal ervoor zorgen dat die twee groepen elkaar letterlijk steeds slechter gaan verstaan.

Daarnaast is deze beweging voor de PVV het toppunt van cultuurrelativisme. Er wordt de facto afscheid genomen van de sociale en culturele positie van onze Nederlandse taal en daarmee van de drager van de Nederlandse cultuur die onze taal eigenlijk is. Wij overwegen om tegen dit wetsvoorstel te gaan stemmen.

De **voorzitter**:
We zijn gewaarschuwd.

De laatste spreker van de zijde van de Kamer is mevrouw Ypma van de fractie van de PvdA. Daarna gaan we luisteren naar de staatssecretaris.

☐

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
Voorzitter. "Jonge kinderen hebben het vermogen om spelenderwijs een vreemde taal op te pikken, dat is een kans die we niet moeten laten liggen", zo zei onze staatssecretaris al in juli 2013 en ik val hem daar graag in bij. Meer dan 1.000 basisscholen hebben de laatste jaren ervaring opgedaan met Engelse les in de onderbouw en steeds meer scholen willen Engels ook deels als voertaal gaan gebruiken bij andere vakken, omdat dat een goede manier is om de taal te leren.

Met dit wetsvoorstel gaan belemmerende regels van tafel en wordt onderwijs in een vreemde taal tot 15% van de lestijd mogelijk gemaakt. Dat kan op onze steun rekenen. De PvdA kijkt vooral naar het belang van het scheppen van kansen en mogelijkheden in het onderwijs. Als er in het basisonderwijs een basis wordt gelegd voor deze talen, kan dat van belang zijn voor de kansen van kinderen in bijvoorbeeld de grensstreek. Het mogelijk maken van het geven van onderwijs in het Engels, Duits of Frans is van toegevoegde waarde voor stages, bijbaantjes of andere activiteiten die kinderen in die omgeving willen ondernemen. Mevrouw Straus vertelde daar haar eigen verhaal al over. Steeds meer ouders en scholen willen hun kinderen en leerlingen vroeg een internationale oriëntatie meegeven. Daarbij bestaat een specifieke behoefte om jonge kinderen een tweede taal te leren en daarbij die vreemde taal als voertaal te gebruiken.

Voor mij is het erg belangrijk dat ook de PO-Raad en de Onderwijsraad hebben aangegeven achter dit wetsvoorstel te staan. Voor de Partij van de Arbeid staat echter wel voorop dat het gedeeltelijk aanbieden van onderwijs in het Engels, Duits of Frans geen drempels mag opwerpen voor de toegankelijkheid van basisscholen voor een brede groep leerlingen. Bovendien moet er voldoende aandacht blijven voor de basisvaardigheden. Inzet op taal- en rekenvaardigheden blijft voor mij prioriteit houden binnen het onderwijs. Nederlands moet als voertaal, maar ook in de kwaliteit van het lezen en schrijven minimaal op hetzelfde hoge niveau blijven. Onderzoek laat echter zien dat het vroeg leren van een vreemde taal een positief effect heeft op het begrip van taal in het algemeen en de gevoeligheid voor taal. Ik sluit mij aan bij de opmerkingen van collega Bisschop dat het onderzoek beperkt is, maar uit dat onderzoek blijkt wel dat jonge kinderen erg gevoelig zijn voor taal en dat zij in staat zijn om meerdere talen naast elkaar te leren. Kinderen krijgen een vreemde taal beter onder de knie als zij die op jonge leeftijd spelenderwijs meekrijgen. Dat werkt dan ook door in de lessen Nederlands. Oftewel, het eindniveau dat een kind kan behalen is afhankelijk van de manier waarop het wordt gebracht en van degene die de taal leert. Het ene kind heeft daarbij meer steun en begeleiding nodig dan het andere kind. Ik sluit mij aan bij de opmerking van collega Beertema dat het belangrijk is dat kinderen met leerproblemen op het gebied van taal extra aandacht verdienen. Ik ben dan ook erg benieuwd naar de reactie van de staatssecretaris op de vraag van collega Beertema.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Het verbaast mij dat de Partij van de Arbeid hier allerlei stellingen poneert die helemaal niet bewezen zijn en ook niet uit onderzoek blijken. Zij zegt bijvoorbeeld dat kleine kinderen eerder taal oppikken, maar uit onderzoek blijkt dat het helemaal niet uitmaakt of je het pas in groep zeven of acht aanbiedt of al vanaf groep drie. Het zou wel goed zijn als de PvdA zich wat meer verdiepte in onderliggend onderzoek. Ook zou zij zich moeten verdiepen in het effect op de taalvaardigheid van leerlingen, naar aanleiding van de pilot die er is geweest.

Mijn vraag gaat vooral over de taalachterstand. De PvdA wil kinderen altijd kansen geven, vooral kwetsbare kinderen. Wat is het effect van het al in groep drie of vier aanbieden van een vreemde taal op het leren van de Nederlandse taal en het wegwerken van taalachterstanden of andere onderwijsachterstanden?

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
Laat ik daarin heel duidelijk zijn. Kinderen met een taalachterstand moeten allereerst goed Nederlands leren spreken. Ze wonen hier in Nederland en moeten de Nederlandse taal goed beheersen. Dat heeft voor de Partij van de Arbeid de hoogste prioriteit. Ik heb net al aangegeven dat het nooit ten koste mag gaan van het Nederlands als voertaal of van de kwaliteit van het lezen en schrijven.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Dat is natuurlijk een mooie stelling waarmee iedereen hier het eens is, maar is daar onderzoek naar gedaan? Zijn de effecten daarvan duidelijk? Nee, die zijn er gewoon niet! Die onderzoeken en resultaten hebt u ook niet! Zou het niet verstandig zijn als u zich eerst eens hard maakte voor gedegen onderzoek naar het effect van dit soort onderwijs voor kinderen met een taalachterstand of andere onderwijsachterstanden, voordat u basisscholen zomaar de mogelijkheid geeft om 15%, vier uur per week, in het Engels les te gaan geven? Is het niet de omgekeerde wereld dat u zo'n hervorming eerst het onderwijs in duwt en vervolgens, over een paar jaar of vijf jaar, pas wilt bekijken wat daaruit komt? Dan zijn de kinderen misschien al verpest.

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
Ik heb al iets gezegd over het aantal onderzoeken dat hiernaar gedaan is. Het zijn misschien niet heel veel onderzoeken, maar er zijn wel degelijk onderzoeken gedaan. Daar heb ik net ook uit geciteerd. Ik heb dat niet zelf verzonnen, maar citeer letterlijk uit de onderzoeken die hiernaar gedaan zijn. Bovendien is het niet zo dat hier pas net mee geëxperimenteerd is. Er zijn inmiddels al zo'n 1.000 scholen die hiermee bezig zijn! Die scholen willen dat graag, ouders willen dat graag en kinderen willen dat graag. Kinderen hebben overal in Nederland recht op goed onderwijs. Ik zal het voornemen van D66 om naar 50% te gaan dan ook niet ondersteunen, want dat is niet de vraag die hier voorligt, maar naar die 15% is wel degelijk gekeken. Wij vinden elkaar in de stelling dat Nederlands wel de voertaal is en dus de hoogste prioriteit moet krijgen.

Ik vervolg mijn betoog. Dit schept natuurlijk wel de mogelijkheid om gedeeltelijk onderwijs te geven in Engels, Duits en Frans en om daaraan verplichtingen te verbinden. De lessen die worden gegeven in een vreemde taal moeten kwalitatief van hoog niveau zijn. Om dit te bewerkstelligen, hebben we bekwame leraren nodig. Collega Rog heeft daarover ook al het een en ander gezegd en ik sluit me daar kortheidshalve bij aan. Er worden namelijk geen nadere eisen gesteld aan de bekwaamheid van leraren. Ik ben dan ook benieuwd of de staatssecretaris kan aangeven welke mogelijkheden scholen hebben om het niveau van bekwaamheid van leraren te verhogen. Ik heb bijvoorbeeld gezien dat er allerlei Europese subsidies zijn, zoals de Viossubsidie en de Erasmus+ subsidie. Gaat de staatssecretaris stimuleren dat daarvan gebruik wordt gemaakt? Kan hij ook toezeggen dat in het lerarenregister verplicht de nascholing wordt aangegeven, zodat scholen kunnen aantonen dat hun leerkrachten hierin wel degelijk zijn nageschoold of dat zij daarin in de initiële lerarenopleiding zijn geschoold? Ik krijg daarop graag een goede en duidelijke toezegging van de staatssecretaris.

De NOS berichtte afgelopen zaterdag dat het tekort aan leraren Duits dit jaar wordt geschat op 4% à 5%. Mijn collega's spraken daar ook al over. Kan de staatssecretaris uitleggen hoe het geven van onderwijs in het Duits in het primair onderwijs vormgegeven wordt nu er in het voortgezet onderwijs al een enorm tekort aan docenten Duits is? "Wie wil er nog Duits geven?" was de kop van het artikel. Er wordt een tekort verwacht van 150 docenten per jaar — dat is best wel veel — terwijl er slechts tientallen afstuderen. Ik ben het dan ook met collega Straus eens dat je het voor de native speakers niet te ingewikkeld en mogelijk moet maken. Ik herinner me dat in het stuk stond dat alleen een verliefdheid voor native speakers reden is om hier te blijven, omdat de procedures zo ingewikkeld zijn en het nogal wat doorzettingsvermogen vraagt. Het lijkt me wat ingewikkeld om verliefdheid te bevorderen, dus ik ben benieuwd naar de plannetjes van de staatssecretaris.

Ik las voorts over het plan van aanpak Engels, dat toeziet op het verbeteren van het vreemdetalenonderwijs in het Engels. Ik ben blij dat dit plan er is en dat de inspectie door middel van periodieke peilingen de kwaliteit van de gegeven lessen Engels gaat monitoren. Voor Duits en Frans is er echter geen specifiek plan. De monitoring en invulling van het Duits en Frans worden overgelaten aan het onderwijsveld zelf. Ik zou graag een duidelijke toezegging van de staatssecretaris krijgen dat er ook voor Duits en Frans zo'n plan van aanpak komt en dat de inspectie door middel van periodieke peilingen ook de kwaliteit daarvan gaat borgen. Nogmaals, ieder kind heeft recht op goed onderwijs en dat moeten we ook hiervoor borgen.

Daar wil ik het graag bij laten.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Tot zover de termijn van de Kamer.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

☐

Staatssecretaris **Dekker**:
Voorzitter. De wereld om ons heen wordt steeds kleiner en we komen ook steeds meer in contact met mensen in andere landen. Je kunt tegenwoordig voor een prikkie met het vliegtuig naar Milaan of snel met de trein naar Londen. Kleine kinderen staan vaak al in contact met leeftijdgenoten in landen ver weg, in Amerika, in Spanje of waar dan ook. Kijk bijvoorbeeld naar wat er in een iPhone zit. De onderdelen daarvan komen uit de hele wereld. Ik heb mij zelfs laten vertellen dat de ingrediënten van een pot Nutella — ik heb mijn ambtenaren dat dus laten uitzoeken — overal vandaan komen. Ja, het staat er echt. Met andere woorden: waar vroeger de wereld misschien klein was en ophield bij de landsgrenzen en een tripje naar Duitsland of Frankrijk een hele toer was, is dat nu de normaalste zaak van de wereld.

Het is een taak van het onderwijs om de leerlingen daar goed op voor te bereiden, op een toekomst die internationaler is en waarin de wereld het schouwtoneel is. Een baan bij een grote multinational of in een klein familiebedrijf in Groningen dat vooral Duitse klanten heeft, zo draagt een goede taalbeheersing ook bij een de concurrentiepositie van Nederland.

De **voorzitter**:
De heer Beertema wil nog iets weten over die Nutella.

De heer **Beertema** (PVV):
Nou, nee. Met alle respect wil ik toch de staatssecretaris meegeven dat dit ongelooflijk clichématige argumenten zijn om te pleiten voor vreemdetalenonderwijs. De wereld is nu net zo internationaal als die was in de zeventiende eeuw. De peper werd ook niet in de Betuwe verbouwd, zal

ik maar zeggen. Die werd ook vanuit de andere kant van de wereld aangevoerd. In mijn tijd — ik heb nog hbs-a gedaan — was het vreemdetalenonderwijs uitstekend. Veel van mijn collega's zwermden uit over de hele wereld om prachtige multinationals te bedienen. Laten we gewoon stoppen met dit soort clichématige argumenten en overgaan tot de orde van de dag. De staatssecretaris wil Engels geven aan kleine kinderen. Waarom?

Staatssecretaris **Dekker**:
Het wereldbeeld van de heer Beertema en van mijzelf verschilt op heel veel punten en dit is er volgens mij een van. Ik denk dat er wel degelijk iets is veranderd. Waar het misschien in de zestiende eeuw voor een aantal mensen was weggelegd om verre reizen te maken, is dat nu de normaalste zaak van de wereld. Je ziet ook dat Nederland steeds internationaler wordt. Er worden zaken gedaan met bedrijven over de landsgrenzen, jongeren gaan veel vaker en sneller op reis en het vinden van een studie of een baan in het buitenland is de normaalste zaak van de wereld geworden. Tegenwoordig kunnen we op onze iPhone of op onze iPad in contact komen met heel veel andere mensen over de hele wereld, waar dat vroeger een stuk ingewikkelder was toen dat nog met een koerier moest of met de postduif. Ja, de postduif. Ik roep maar wat.

Het onderwijs doet er ook heel veel aan om internationaler te worden. Alle basisscholen zijn bijvoorbeeld verplicht om het vak Engels te geven. Steeds meer scholen zetten een stap extra en bieden al vanaf de onderbouw een vreemde taal aan. We zien dat het werkt. Onderzoek in binnen- en buitenland laat ook zien dat de basisschoolleeftijd een ideale leeftijd is om een taal te leren en dat het goed is om deze tijd zo veel mogelijk te benutten. Mevrouw Siderius vroeg waar dat onderzoek dan te vinden is. Ik verwijs haar naar de voorstudie die is gedaan voor de pilot met tweetalig onderwijs in het po. Dat is een heel boekwerk, dat te vinden is op de website van het Europees Platform. Er staan geloof ik wel 80 referenties in naar onderzoeken die goed laten zien dat het positief uitwerkt.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Aan de opmerking over peuters een iPhone geven, ga ik maar even voorbij. Volgens mij is dat echt een non-argument, want de meeste peuters hebben, gelukkig, nog geen iPhone. Ik ga even naar de onderzoeken. De staatssecretaris noemt nu één onderzoekje. Het onderzoek van de pilot wijst helemaal niks uit. Er zijn geen effecten gemeten op de taalvaardigheid van leerlingen. Ik heb drie internationale onderzoeken genoemd waaruit blijkt dat het helemaal niet zo veel effect heeft om kinderen in groep drie al helemaal vol te stampen met Frans, Duits of Engels. Daaruit blijkt dat het veel verstandiger is om de kinderen gewoon goed Nederlands te leren, zodat ze later hun buurman kunnen verstaan, zodat ze, als ze een brood willen kopen, dat duidelijk kunnen maken bij de bakker, zodat ze gewoon snappen waarover een studie gaat als ze een studie moeten kiezen. De staatssecretaris heeft het dus over een onderzoekje, maar wat vindt hij van de resultaten van al die andere onderzoeken?

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik noemde net een voorstudie waarin wordt gerefereerd aan maar liefst 80 onderzoeken. Het gaat dus niet om één onderzoek, maar om 80 onderzoeken. Dat zijn er ook weer meer dan de drie onderzoeken die mevrouw Siderius hier noemt. Ik wil het belang van het Nederlands niet bagatelliseren, want het Nederlands is heel belangrijk. Uit die onderzoeken blijkt echter dat tweetalig onderwijs helemaal niet ten koste hoeft te gaan van de primaire taal. Dat zien we ook terugkomen in ervaringsonderzoeken die we in de Nederlandse pilot hebben gedaan.

Mevrouw **Siderius** (SP):
De staatssecretaris zegt: het hoeft niet ten koste te gaan van ... Ik leg de nadruk op "hoeft". Het kán dus wel ten koste gaan van de primaire taal. Er is niet gekeken naar kinderen met een taalachterstand of met andere onderwijsachterstanden. Niet voor niets staat in het ervaringsonderzoek dat bij de helft van de scholen toch de cognitieve verschillen tussen leerlingen in groep drie een groot struikelblok vormen om op een beetje een fatsoenlijke manier vreemdetalenonderwijs te kunnen geven. Waarom gaat de staatssecretaris daar zomaar aan voorbij en loopt hij alleen maar achter zijn eigen tunnelvisie aan? Waarom is hij niet bereid om ook nog eens even opzij te kijken naar wat dit voor andere kinderen kan betekenen? Waarom kijkt de staatssecretaris alleen maar vanuit het economische perspectief naar deze leerlingen? Waarom heeft hij het er alleen maar over dat dit de concurrentiepositie van Nederland moet verbeteren? Waarom bekijkt hij dit alleen maar vanuit het perspectief van internationale handel? Waarom kijkt hij niet naar wat nu het beste voor de ontwikkeling van de kinderen is?

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik kijk wel degelijk naar kansen. Ik kijk naar kinderen die graag willen leren en die graag wat extra doen, naar ouders die daar enthousiast van worden, naar scholen die daar enthousiast van worden. De Socialistische Partij van mevrouw Siderius wil dit graag verbieden. Dat kan. Wij zullen het daarover hier niet eens worden. Iedere school heeft kinderen die wat sneller leren en kinderen die wat moeilijker leren. Die zaten ook op de scholen die in de pilots hebben meegedraaid. Daarmee is ook rekening gehouden in de vele internationale onderzoeken waarnaar ik zojuist verwees. Ik zou mevrouw Siderius daar echt naar willen verwijzen. Ik heb ze hier uitgeprint liggen, maar het is een heel dik pak papier. Ik denk dat het moeilijk is om dit tijdens het debat nog allemaal te lezen, maar misschien kan mevrouw Siderius dat achteraf doen.

Er zijn ook scholen die nog een stapje verder willen gaan dan het geven van een vak in een vreemde taal, door bijvoorbeeld die taal ook echt te integreren in andere vakken. Dat betekent bijvoorbeeld dat de geschiedenisles of de gymles in een vreemde taal wordt gegeven. Dat kan nu niet in Nederland. Nederlands en Fries in Friesland zijn de toegestane voertalen in het primair onderwijs. Buitenlands onderzoek laat positieve effecten zien van tweetalig onderwijs. Daarover had ik het zojuist al. In het voortgezet onderwijs in Nederland doen we dit al zo'n 25 jaar, ook daar met positieve resultaten. In de experimenten die zijn gedaan in het primair onderwijs ging het over maximaal 15% van het onderwijs, dus om zo'n vier uur per week. Ook daaruit

blijkt dat de resultaten positief zijn. Daarom wil ik de belemmeringen in de wet wegnemen en scholen die dit willen, de ruimte bieden om Engels, Duits en Frans als voertaal te gebruiken tijdens de lessen. Het is dus geen verplichting, maar een optie die we scholen bieden. Het gaat dus om ruimte die we de scholen geven. Er is ook evenwicht nodig en daarom zitten er grenzen aan de geboden ruimte, namelijk het belang van de ontwikkeling van het Nederlands. De algemene ontwikkeling van leerlingen blijft uiteraard vooropstaan.

De heer Beertema vroeg of dit enthousiasme alleen maar te zien is op de scholen waar veel witte kinderen zitten. Hij had het volgens mij over kinderen van hoger opgeleide ouders. Het antwoord op die vraag is nee. We zien bijvoorbeeld dat er nu ook een school in Amsterdam in een achterstandswijk is die dit doet. Daar wil men ook maar al te graag dit tweetalig onderwijs aanbieden. Wat mij betreft staat dit open voor iedereen.

De heer **Van Meenen** (D66):
De staatssecretaris zegt terecht dat hij de scholen de ruimte wil bieden om onderwijs in die tweede taal te geven, of althans bepaalde vakken te geven met een andere taal als voertaal. Vervolgens zegt hij dat er een beperking in zit "vanwege het evenwicht". Dat is een punt dat ik graag even met hem doorneem. Waarom ligt die beperking namelijk op 15% en niet op bijvoorbeeld 20% of 30%? Wat is daar de ratio achter?

Staatssecretaris **Dekker**:
Iedereen voelt wel dat het in dit debat sommigen, zoals de heer Van Meenen, niet ver genoeg gaat, terwijl anderen vragen of het niet te ver gaat. We hebben het stap voor stap gedaan. Waarom hebben we het op 15% gezet? Omdat 15% het percentage was waarmee een eerste tranche van scholen het de afgelopen jaren heeft geprobeerd. Het is daar in de vorm van een experiment gegaan en door middel van onderzoeken is bekeken hoe het is gelopen. Ik geloof dat de heer Bisschop dat aangaf. Er is enigszins "Dijsselbloemproof" onderzoek gedaan. Dan kun je altijd zeggen dat het wetenschappelijk en gefundeerd is. Er is echter in ieder geval bij deze tranche scholen bekeken hoe het is uitgepakt. En het blijkt daar goed te gaan. Nu het daar goed blijkt te gaan, is het moment aangebroken om het voor alle scholen in Nederland mogelijk te maken. Is het uitgesloten dat dat in de toekomst wordt uitgebreid naar bijvoorbeeld volledig tweetalig onderwijs, zoals we dat in het voortgezet onderwijs kennen? Ik sluit dat niet op voorhand uit. Het zou echter goed zijn om dat ook eerst weer te proberen bij een eerste tranche van scholen, voordat we die mogelijkheid bieden aan alle scholen in Nederland. Dat is precies wat wij doen. Een aantal scholen in het basisonderwijs gaat nu volledig tweetalig onderwijs geven. Het is goed om af te wachten welke ervaringen zij daarbij opdoen, wat de effecten daarvan zijn, ook op de Nederlandse taal, wat het betekent voor doorlopende leerlijnen en wat het vraagt van de leraren op school. Dan kunnen we ook die ervaringen meenemen als we het in de toekomst wellicht verder verruimen.

De heer **Van Meenen** (D66):
Die redenering begrijp ik. Die 15% komt dus voort uit het feit dat we begonnen zijn met experimenten die tot 15% gingen, waar destijds eigenlijk ook geen ratio achter zat. 15% is immers een vrij willekeurig gekozen percentage, mag ik aannemen. Juist de onderzoeken waar de staatssecretaris naar verwijst — dat zijn die 80 onderzoeken uit dat voortraject, zal ik maar zeggen — leggen die begrenzing niet op voorhand daar. In die onderzoeken wordt gezegd dat er positieve effecten zijn op de ontwikkeling van de vreemde taal en er naar verwachting geen negatieve effecten zijn op de ontwikkeling van de eigen taal. Mijn vraag blijft dus waarom het niet toegestaan is dat scholen een stapje verder mogen gaan als ouders, docenten en de schoolleiding zeggen dat zij dat wel durven, gezien de kansen en de samenstelling van hun populatie. Dat zal denk ik met name in de grensregio's zijn. Je zou ook nog kunnen bedenken om de verruiming bijvoorbeeld alleen in de grensregio's toe te staan. Het is het meest waarschijnlijk dat die daar ook gebruikt zal worden.

Staatssecretaris **Dekker**:
Dat vind ik dan ook weer vrij arbritair. Waarom zou je het dan alleen daar doen en niet bijvoorbeeld in grote steden, waar leerlingen soms ook een internationale carrière tegemoet gaan, of waar veel internationale organisaties zijn? Het gaat mij om de zorgvuldigheid en de volgordelijkheid. Wij hebben nu een soort traject doorlopen, waarbij we niet alleen maar onze ervaringen hebben gebaseerd op buitenlands onderzoek — dat is waaraan de heer Van Meenen refereert — maar waarbij we ook eens hebben bekeken wat dat betekent voor de Nederlandse context, met in Nederland opgeleide leraren en voor het Nederlandse onderwijssysteem. Dat is weer anders dan het onderwijssysteem in bijvoorbeeld de Angelsaksische landen. Hieruit blijkt dat die 15% goed werkt. Daarom zetten we nu een volledige eerste stap en verbreden we de mogelijkheden. Ik zie de wens en ook het enthousiasme van de heer Van Meenen om het meer te verbreden en te verruimen. Het heeft echter mijn voorkeur om dan eerst te wachten op die tweede tranche aan scholen die hier nu mee aan de gang gaat, en ook van die ervaringen te leren. Die scholen hebben die mogelijkheid wel. Een aantal van die scholen zit ook in de grensregio. Hiermee is overigens ook een antwoord gegeven op de vraag van de heer Van Meenen of je het niet zou kunnen omdraaien: meer ruimte geven en dan het "pas toe of leg uit"-beginsel toepassen. Als we nu gaan voor die 15%, is helder dat dat het maximum is waar alle scholen in Nederland op kunnen inzetten. Dan gaat het om vier uur in de week, met uiteraard een uitzondering voor de scholen die meelopen in het experiment. Die kennen een grotere verruiming.

Ik wil een aantal opmerkingen maken over de talen. In het wetsvoorstel kiezen we voor de talen Engels, Duits en Frans. Engels is de meest gesproken taal ter wereld. Duitsland, Frankrijk, België en het VK zijn onze belangrijkste exportlanden. Maar naast het Engels, zijn het Duits en het Frans geografisch de belangrijkste talen. Het zijn niet voor niets ook de drie talen die in de Europese Unie worden gehanteerd. De heer Van Meenen vroeg of het ook mogelijk is om in het Engels, Nederlandse én Duits les te geven. In dit wetsvoorstel wordt aan de scholen echt gevraagd om voor één taal te kiezen.

Mevrouw Siderius vroeg of het niet belangrijk was om vóór de invoering van tweetalig onderwijs het niveau van het Nederlands te verbeteren. Ik deel haar mening niet. Het onderwijs in de Nederlandse taal lijdt niet onder het geven van die 15% onderwijs in een vreemde taal, die vier uur in de week. Dat bleek uit ons onderzoek en dat wordt ook gestaafd door onderzoek in andere landen.

Ik denk ook niet dat dit wetsvoorstel leidt tot een verdere tweedeling in het onderwijs. Het onderwijs geeft juist kansen aan kinderen. Die kansen moeten we niet laten liggen. Als we vroeg wat willen leren, een tweede of een derde taal willen oppakken, waarom zouden we dat in de weg staan? Tegelijkertijd moet er uiteraard ook aandacht zijn voor kinderen met een achterstand. Niet voor niets steken we jaarlijks zo'n 700 miljoen in onderwijs voor achterstanden. Nederland behoort op dat onderdeel tot de wereldtop.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Het is jammer dat de staatssecretaris meent het standpunt van de SP verkeerd voor het voetlicht te moeten brengen. De SP is helemaal niet voor het verbieden van Engels of Frans op de basisschool, maar wij vragen ons wel af of het wenselijk is om kinderen al vanaf groep drie vier uur per week in een vreemde taal les te geven. Over die onderzoeken worden we het niet eens. Ik heb wel een andere vraag. De staatssecretaris beweert hier dat het lesgeven in een vreemde taal geen effect heeft, juist een taalachterstand wegwerkt of daar in ieder geval geen negatief effect heeft. Kan de staatssecretaris dat dan even toelichten? Wat zijn precies de effecten van vreemdetaalonderwijs vanaf groep drie op leerlingen met een taalachterstand?

Staatssecretaris **Dekker**:
Het effectonderzoek bij de pilot, dus met dat maximum van 15%, laat geen negatieve resultaten zien voor het Nederlands. De resultaten voor het Engels waren daarentegen positief. Dat gold voor alle leerlingen: de niet-Nederlandstalige bleken zelfs enigszins beter te scoren op de Engelse woordenschat en grammatica dan de Nederlandstalige. De aantallen waren misschien te klein om te spreken van een significant effect. Dat heeft ook te maken met de omvang van het experiment dat we hier hebben gedaan. Maar internationaal onderzoek onderbouwt dat tweetalige programma's geen nadelig effect hebben op leerlingen met zwakke leerprestaties. Voor leerlingen met een vreemde moedertaal geldt ook dat zij in tweetalige programma's gemiddeld betere resultaten laten zien dan dezelfde groep leerlingen op scholen met een regulier onderwijsprogramma. Het is allemaal terug te vinden in de voorstudie waar ik zojuist aan refereerde. Het onderzoek is bijvoorbeeld gedaan in Zweden, Finland en Canada.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Blijkbaar heeft de staatssecretaris deze riedel ook van zijn ambtenaren op een papiertje gekregen en heeft hij gedacht: ik ga op elke vraag gewoon hetzelfde antwoord geven. Mijn vraag ging over kinderen met een taalachterstand of onderwijsachterstand in groep drie of vier die vier uur per week vreemdetaalonderwijs krijgen, dus Engels, Frans of Duits. Helpt dat om die taal- of onderwijsachterstanden eerder weg te werken? De staatssecretaris haalt de pilot met die 15% aan, maar die pilot is een ervaringsstudie. Daarin zeggen docenten: nou, wij zijn heel enthousiast! Maar er is geen onderzoek gedaan naar de effecten op de taalvaardigheid van leerlingen. Dus dat onderzoek kan de staatssecretaris echt in de prullenbak gooien. Daar heeft hij helemaal niks aan als het gaat om onderwijs- of taalachterstanden. Dus wat is het effect van vier uur per week Engels, Frans of Duits op kinderen met een onderwijs- of taalachterstand? Wordt die sneller weggewerkt en, zo ja, in welke mate en in welke frequentie?

Staatssecretaris **Dekker**:
Er is ook gekeken naar onderwijsresultaten, maar daarvan is gezegd dat de aantallen te klein waren om van significante verbeteringen te spreken. In ieder geval zijn er geen verslechteringen geconstateerd. Als wij dat optellen bij het beschikbare internationale onderzoek waar ik zojuist aan refereerde, dan kunnen wij met voldoende zekerheid en een gerust hart basisscholen de mogelijkheid bieden om vier uur vreemdetaalonderwijs aan te bieden.

Daarmee heb ik ook verwezen naar het artikel van de heer Dronkers daarover. Hij doet daar een bewering in. Tegenover zijn bewering staat echter ook onderzoek dat juist aanwijst dat leerlingen die taalzwak of in het algemeen zwakker zijn, betere resultaten behalen in het tweetalig onderwijs.

Meer in zijn algemeenheid zeg ik het volgende in de richting van de heer Rog. Nu wij deze mogelijkheid bieden, moeten wij daar in het reguliere toezicht van de inspectie scherp op zijn en blijven. Dan heb ik het niet zozeer over een evaluatie van de wet — daar is in dit wetsvoorstel geen artikel voor opgenomen; dat zou heel veel extra onderzoek vragen — als wel over het reguliere toezicht door de inspectie, die let op hoe scholen het doen op de vlakken waarop zij worden beoordeeld. Taal en rekenen wegen in het basisonderwijs heel erg zwaar mee en niet onterecht. Dat is vaak een goede voorspeller en een belangrijke factor voor succes later. Ook de scholen die tweetalig onderwijs gaan aanbieden, moeten uiteraard aan bepaalde niveaus voldoen.

Dan is de vraag hoe wij ervoor zorgen dat leraren goed zijn toegerust om Engels, Duits of Frans aan te bieden en of dat op dit moment zo is. Nee, wij moeten er eerlijk over zijn dat dat niet zonder meer op iedere school het geval is. Een goede beheersing van de taal en de daarbij behorende didactische vaardigheden zijn wel degelijk van belang. Het is voor scholen en leraren daarom ook geen verplichting om lessen in een andere taal aan te bieden. Dat moet je echt samen met je team bespreken: zijn we daar klaar voor en wat vraagt het van ons? Als een school daarvoor kiest, dan vergt dat ook een extra investering in de school, in de vaardigheden van leraren. Dat is precies de reden waarom scholen daarover met de medezeggenschapsraad moeten overleggen, zodat ook leraren weten wat er van hen wordt verwacht. Lerarengeledingen in de medezeggenschapsraad moeten daar uiteindelijk ook mee instemmen. Zo is dat op schoolniveau goed geborgd.

Ik ga geen extra bekwaamheidseisen opstellen. In het voortgezet onderwijs bestaat al 25 jaar tweetalig onderwijs. Ook daar zijn geen nadere bekwaamheidseisen voorgeschreven voor het geven van tweetalig onderwijs. Wel is er onderling een kwaliteitscode afgesproken, die daar goed werkt. De vraag is dus of we dat extra in wet- en regelgeving

moeten beklinken. Ik zou het primair onderwijs veeleer willen wijzen op wat de collega's in het voortgezet onderwijs hebben gedaan. Het primair onderwijs moet daar zijn voordeel mee doen. Dat is ook een van de zaken die scholen meenemen die in de nadere pilot met 30% of 40% vreemdetalenonderwijs aan de slag gaan. Scholen in het voortgezet onderwijs hebben de verantwoordelijkheid genomen voor het borgen van die kwaliteit. Ze hebben een sterk tto-netwerk opgericht onder begeleiding en coördinatie van EP-Nuffic.

Zijn de scholen in staat om zich voor te bereiden? Hoe kunnen leraren zich bijscholen? Er zijn diverse nascholingsmogelijkheden voor leerkrachten. EP- Nuffic is de organisatie die scholen kan helpen met het vinden van de juiste nascholing. Scholen kunnen daarnaast als uitgangspunt ook gebruikmaken van de Handleiding kwaliteit vroeg vreemdetalenonderwijs, die is ontwikkeld door het toenmalige Europees Platform, dat nu is opgegaan in EP-Nuffic. Die handleiding is gebaseerd op de landelijke standaard vvto, met daarin alle kwaliteitseisen waaraan een goede vvto-school moet voldoen. Ook heeft het SLO een instrument ontwikkeld, een soort zelfevaluatie voor leraren, met daarin de meest belangrijke vaardigheden die nodig zijn voor het geven van bijvoorbeeld regulier Engels of vroeg vreemdetalenonderwijs.

Mevrouw Straus vroeg of het lerarenregister nog een rol kan spelen in het registreren of erkennen van het na- of bijscholingsaanbod op dit vlak. Ik kan mij dat heel goed voorstellen. Het enige voorbehoud dat ik daarbij moet maken, is dat als er straks een lerarenregister komt, we dat hier met zijn allen wettelijk moeten borgen, ook gezien het civiele effect van dat lerarenregister, maar dat het de beroepsgroep zelf is die invulling geeft aan welk scholingsaanbod daarin wordt opgenomen en hoe dat precies wordt geregistreerd. Ik zou het dus gek vinden als dit daarin geen plek krijgt, maar het is uiteindelijk de beroepsgroep die daaraan vorm en inhoud moet geven.

Mevrouw **Straus** (VVD):
Hier wil ik even op ingaan. De staatssecretaris is vast regelmatig in gesprek met de mensen die bezig zijn met de verdere ontwikkeling van het lerarenregister. Kan hij hun vragen om dit onderwerp op te pakken en toe te voegen aan hun assortiment van bijscholingsprogramma's? Er bestaat nu namelijk al een procedure om die cursussen erkend en in het lerarenregister opgenomen te krijgen. Het lijkt mij in ieder geval de moeite waard als ook deze vreemdetalencursussen daar onderdeel van zijn.

Staatssecretaris **Dekker**:
Dat lijkt mij een uitstekende suggestie. Dat zal ik doen.

De heer Van Meenen heeft gevraagd of de opstartsubsidies voor het vroeg vreemdetalenonderwijs ook gebruikt kunnen worden voor scholen die in plaats van Engels voor Frans of Duits kiezen. Het antwoord op die vraag is ja. In 2014 is deze subsidie toegekend aan in totaal 158 scholen.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Ik kom even terug op de docenten en het instrumentarium. De staatssecretaris geeft aan dat scholen dan zelf kiezen. Ze moeten het daar dus op school over hebben en als ze dat willen, kunnen ze daarvoor kiezen. Kan een school een docent verplichten om bijvoorbeeld rekenen in het vervolg in het Engels te geven? Hoe werkt dat dan? Hoever kun je daarin als school gaan? Stel dat een school dat talenonderwijs geeft en een docent daar niet aan wil meedoen of niet aan kan meedoen. Misschien zijn er immers nog docenten in het basisonderwijs die geen vloeiend Frans kunnen spreken. Kan een school dan een docent ontslaan? Hoe zit dit, ook arbeidsrechtelijk?

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik gaf net al aan dat een school niet zomaar kan overstappen op tweetalig onderwijs. Dat vraagt om instemming van de medezeggenschapsraad, waarin ook leraren zitten. Als een school daar vervolgens voor kiest, dan is het ook niet gek als de schoolleider of het schoolbestuur van zijn werknemers vraagt om zich daarin te scholen en een aantal stappen te zetten om ervoor te zorgen dat het niet iets is waarbij de klas afhankelijk is van een leraar die wel of niet wil meedoen. Dan is het een keuze van de school in de volle breedte.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Niet alle docenten zitten in de medezeggenschapsraad. Als net toevallig de docenten die daarin zitten, het een fantastisch idee vinden om Frans te geven, en de rest van de docenten op die basisschool, of een deel daarvan, zegt daar niet de competenties voor te hebben omdat ze er niet in geschoold zijn, kan een schooldirecteur dan van zijn docenten verwachten dat zij vloeiend Frans gaan spreken? En als docenten daaraan dan geen gehoor geven, wat is dan de uiterste consequentie? Ik wil graag horen wat er in de ogen van de staatssecretaris dan juridisch zou kunnen gebeuren.

Staatssecretaris **Dekker**:
De medezeggenschapsraad kent inderdaad een vertegenwoordiging van de leraren. Dezen worden overigens wel door alle leraren gekozen. Zo gaat dat bij medezeggenschapsraden. Daar geldt het principe van afvaardiging. Het is voor een school die tweetalig onderwijs wil, natuurlijk mogelijk om zo'n afslag te nemen, net zo goed als een school ervoor kan kiezen om een technasium te worden of om een bepaalde pedagogische filosofie voor het onderwijs aan te hangen. Als je dat dan doet als school, nadat je zorgvuldig de procedures hebt doorlopen en de instemming van de medezeggenschapsraad hebt gekregen, dan is het ook niet gek dat je vervolgens aan je personeel en aan je leraren dingen vraagt. Het betekent niet dat ze met één knip van de vingers, plotseling goed Frans moeten kunnen spreken, maar je kunt hun wel vragen om een cursus te volgen, om zich daarin te scholen. Het lijkt me ook logisch dat een school vervolgens daartoe de ruimte en de middelen biedt.

De heer **Rog** (CDA):
Op dit punt wil ik toch nog een vraag stellen aan de staatssecretaris. Eerder heeft hij al wel iets gezegd over de rol van de inspectie. Ik wil het toch nog iets specifieker weten. Als dat onderwijs dan vervolgens door leraren met een buitengewoon beperkt vocabulaire wordt gegeven, dan

doen we kinderen tekort. Ziet de staatssecretaris op dit punt een rol voor de inspectie? Ik had de indruk dat hij daar een beetje overheen ging in zijn eerdere antwoord.

Staatssecretaris **Dekker**:
De inspectie ziet toe op de kwaliteit van het onderwijs, in de volle breedte. Dat doet ze op alle scholen, dus ook op de scholen die dat tweetalige onderwijs aanbieden. Als daar onderwijs wordt gegeven in steenkolenengels of in steenkolenduits, dan gaat dat ten koste van de kwaliteit van het onderwijs en zal de inspectie daar uiteraard op ingrijpen. Er komt echter niet een apart toezichtskader voor scholen met tweetalig onderwijs. Dat is er in het voortgezet onderwijs ook niet. Daar wordt gewoon bekeken hoe die scholen het doen wat betreft eindexamenresultaten, doorstroomcijfers en noem het allemaal maar op. Dat zijn de dingen die we hier wel vaker bediscussiëren. Om het daarbij goed te doen, moet je je onderwijs op een goed peil hebben. Op die manier wordt er, indirect, op toegezien.

De heer **Rog** (CDA):
Ik wil niet de staatssecretaris steeds maar weer de inspectie op de scholen af laten sturen, maar is het in dit geval niet handig om er een aandachtspunt van te maken bij het reguliere toezicht van de inspectie op deze scholen als het reguliere curriculum in de volle breedte in een vreemde taal wordt gegeven? Kan de staatssecretaris ons op dat punt wat comfort bieden?

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik vind dat altijd lastig, omdat ik vind dat de politiek op enige afstand moet blijven van de inspectiekaders. Die worden niet hier vastgesteld. Hier stellen we wetten vast. Vervolgens gaat de inspectie daarmee aan de slag, samen met de sector. Ik kan bekijken hoe de inspectie het aandachtspunt dat de heer Rog hier aandraagt, vormgeeft in het voortgezet onderwijs, want daar verzorgen inmiddels enkele honderden scholen tweetalig onderwijs. Vraagt dat om extra aandachtspunten op die scholen of vindt de inspectie dat het reguliere inspectiekader dat bij alle scholen wordt toegepast, eigenlijk volstaat? Wat mij betreft leren wij zo veel mogelijk van de ervaringen die daar zijn opgedaan, ook voor het basisonderwijs.

Er waren enkele vragen over een aantal extra maatregelen op het vlak van Engels. Die zijn in 2013 aangekondigd omdat Engels voor alle scholen een verplicht vak is. Wij bieden een keuzemogelijkheid, maar Engels is verplicht voor alle scholen. Van de drie talen die mogelijk zijn, is Engels opgenomen in de kerndoelen. Engels is dus de enige verplichte vreemde taal in het primaire onderwijs. Duits en Frans zijn keuzevakken, waaraan ruimte wordt geboden binnen de onderwijstijd. Scholen geven daar naar eigen inzicht invulling aan. Dit betekent niet dat ze niet kunnen profiteren van de maatregelen die voor het Engels genomen worden. Op het vlak van Engels wordt met name bekeken of er handreikingen geboden worden voor de vaardigheden. In die zin zijn die dingen ook wel breder toepasbaar.

Er zijn verschillende vragen gesteld over Duits, onder andere naar aanleiding van een uitzending van de NOS op 21 maart. Wat doen wij om ervoor te zorgen dat het tekort aan leraren Duits in het voortgezet onderwijs wordt ingelopen of zo veel mogelijk beperkt? In het kader van de lerarenagenda voortgezet onderwijs worden diverse generieke maatregelen geïnitieerd om juist de tekorten bij de tekortvakken in te lopen. Daar loopt Duits in mee, maar dit geldt evenzeer voor economie, wiskunde en in zekere zin ook voor Frans. Wij kijken dan bijvoorbeeld naar initiatieven als Eerst De Klas, waarmee wij studenten die een opleiding in zo'n vak hebben gedaan, proberen te interesseren om in het onderwijs aan de slag te gaan.

Daarnaast is er een aantal initiatieven specifiek gericht op Duits. Zo loopt het project Van assistent tot docent Duits 1e graads via het Europees Platform. Dat is een tweejarig programma, bij EP-Nuffic belegd, waarin moedertaalsprekenden uit Duitsland en Oostenrijk worden opgeleid tot eerstegraadsdocent. Het is een succesvol project dat we in 2015 en 2016 verder willen uitbouwen.

Daarnaast is het natuurlijk interessant om het enthousiasme voor Duits onder leerlingen aan te wakkeren. Mevrouw Straus, de heer Van Meenen en de heer Rog vroegen daarnaar. Ik deel de analyse dat een goede beheersing van het Duits belangrijk is, zeker voor de kinderen die in de grensregio's van school komen en bijvoorbeeld een baan zoeken in de techniek of in de zorg. Aan de andere kant van de grens zijn er soms meer en betere banen beschikbaar dan aan de Nederlandse kant. Ik denk dat dit wetsvoorstel hierbij helpt. Met dit wetsvoorstel bieden wij scholen immers de mogelijkheid en de ruimte om meer aan Duits te doen vanaf groep een, bij wijze van spreken. Om dat te versterken, wil ik in de grensregio's ook extra inzetten op Duits, zodat leerlingen op de best mogelijke manier worden voorbereid op hun toekomst. Ik zal EP-Nuffic daarom vragen om samen met de scholen in de grensregio in kaart te brengen wat precies de belemmeringen zijn om Duits aan te bieden en hoe die kunnen worden weggenomen. Mevrouw Straus refereerde eraan dat scholen tegen belemmeringen aanlopen, maar ik denk dat wij onvoldoende in de smiezen hebben welke dat dan precies zijn. Ik laat daar dus een studie naar doen. Dat is in ieder geval het begin van een oplossing.

Daarnaast wil ik het een en ander doen om een aantal losse initiatieven meer met elkaar te verbinden. Zo kunnen ze elkaar versterken. Ik zie heel mooie initiatieven. Zo werkt bijvoorbeeld de obs Kotten uit de Achterhoek samen met een Duitse school van vlak over de grens. Bovendien werkt die school nauw samen met de lerarenopleiding, specifiek om het Duits te versterken. In Limburg komen steeds meer euregioscholen die veel aandacht schenken aan Duits in de midden- en bovenbouw. De Talenacademie ondersteunt dit alles. Het valt mij op dat dit allemaal losse projectjes zijn en dat dingen als lesmateriaal of de kennis over de manier waarop je dit goed aanpakt, wel beschikbaar zijn, maar niet bekend. Ik kan een rol spelen bij het beter ontsluiten en aan elkaar koppelen van deze initiatieven.

Ik had het net over het basisonderwijs. Leerlingen maken natuurlijk de overstap naar het voortgezet onderwijs en daarbij is continuïteit altijd belangrijk, in die zin dat er een doorgaande leerlijn moet zijn zodat kinderen de opgedane kennis en vaardigheden in het basisonderwijs niet halverwege hun studieloopbaan verliezen. In het voortgezet onderwijs is er natuurlijk veel meer ruimte om Duits aan te bieden, zeker in havo en vwo. In het vmbo is die ruimte nog onvoldoende groot. Dat is niet onbelangrijk, want juist op

het punt van zorg en techniek is er een aantal beroepsopleidingen op dat grensvlak. Ik verken daarom met een aantal vmbo-scholen in de grensstreek of we Duits ook kunnen introduceren als sectorvak in andere sectoren dan alleen economie, waar dat nu wel het geval is. We bekijken of dat ook in een aantal andere profielen kan.

Dit speelt bijvoorbeeld in het vo in de Achterhoek. Onder andere het Metzo College in Doetinchem heeft gevraagd om Duits te mogen aanbieden aan leerlingen zorg en welzijn. Het speelt bij Quadraam, bij het Liemers College in Zevenaar. Dat zijn allemaal scholen die daarmee aan de slag willen gaan. Ik ben voornemens om die scholen ook die ruimte te gunnen door scholen die nu aan de bel trekken, ontheffing te verlenen. Om dit punt structureler te bezien, wil ik het betrekken bij de brief die de Kamer voor de zomer ontvangt over flexibilisering in het voortgezet onderwijs. In die brief informeer ik de Kamer over de gesprekken die ik met de VO-raad heb gevoerd, ook in het kader van het sectorakkoord waarin de verruiming van wet- en regelgeving meer in generieke zin op de agenda is gezet. We kunnen dan bezien of ruimte voor Duits en Frans daar niet ook een nadrukkelijke plek in zou moeten krijgen.

Kunnen we nog iets doen om bevoegde docenten uit Frankrijk, België en Duitsland beter en sneller in het Nederlandse onderwijs op te nemen, door bijvoorbeeld te werken met dubbele erkenningen? Op dit moment coördineert EP-Nuffic een aantal trajecten om moedertaalsprekenden Duits en Frans met een geëigende vooropleiding — dat is dus een docentenopleiding in het land waar ze vandaan komen — voor te bereiden op een aanstelling als leraar Duits of leraar Frans in het Nederlandse onderwijs. We kijken daarbij vooral naar verkorte trajecten. Ik vind het daarbij wel van belang dat die leraren zich ook bekwamen in de Nederlandse taal voordat zij volwaardig leraar worden in Nederland. Juist in het funderend onderwijs is het belangrijk dat je als docent in staat bent om die vertaling te maken en dat je enige kennis hebt van de wijze waarop het Nederlandse onderwijssysteem werkt, als je bijvoorbeeld basisschoolkinderen daarin wilt meenemen.

Er is een aantal dingen dat we misschien kunnen verbeteren. Een daarvan is een snellere erkenning van diploma's. Dat speelt bijvoorbeeld in de grensregio's waar de scholen samenwerken. Het is ook een van de thema's die ik momenteel bespreek met mijn Duitse collega in Noordrijn-Westfalen. We bekijken hoe we dat kunnen versoepelen. We zouden kunnen bekijken of we native speakers of moedertaalsprekenden om het maar even een Nederlands woord te gebruiken, al wat eerder kunnen inzetten als taalassistenten op school. Ze zijn dan geen volwaardige leraren — daar moeten ze dan nog echt een aantal andere dingen voor doen — maar ze kunnen dan wel een belangrijke rol spelen bij het ondersteunen van de docenten die nu al in het onderwijs rondlopen.

Er resteren nog een paar korte vragen. De heer Bisschop vroeg of er over dit wetsvoorstel overleg is gevoerd met Vlaanderen. Dat is niet gebeurd over dit wetsvoorstel, maar wel in de aanloop naar de de pilot voor het vroege tweetalig onderwijs. Daarbij zijn ook Vlaamse experts geraadpleegd.

Ik kom op het amendement van de heer Bisschop. Ik ontraad dit amendement, omdat het ten opzichte van het huidige wetsvoorstel het volgende doet. Er wordt in gezegd: regel de talen waarop je zou kunnen verbreden maar in lagere wet- en regelgeving. Ik proef hier toch ook wel in de Kamer dat men vindt dat Engels, Frans en Duits op dit moment de drie talen zijn waarover het zou moeten gaan. Eigenlijk vind ik dat ook wel consistent ten opzichte van de Wet op het primair onderwijs, waarin het nu is geregeld. Daarin zijn Engels, Duits en Frans opgenomen als een doeltaal, dus als een vak dat gegeven kan worden, waarbij Engels verplicht is en Duits en Frans optioneel zijn. Met dit wetsvoorstel regelen we dat deze talen ook als voertaal kunnen worden gebruikt; we weten ook dat het een effectieve en bewezen methode is om juist de doeltalen te leren. Het regelen bij AMvB van de toegestane voertalen levert het voordeel op van flexibiliteit maar het zou vreemd zijn als een nieuwe voertaal wordt geïntroduceerd die niet ook een doeltaal is. Als je ervoor zou kiezen om meer talen toe te voegen, vergt dat eigenlijk een aanpassing van de wet zelf. Dus in die zin voegt het amendement niet veel toe en biedt het niet echt extra flexibiliteit. Integendeel, het zorgt juist voor wat meer onduidelijkheid. Daarom zou ik het de Kamer willen ontraden.

Scholen willen stappen zetten met vreemdetalenonderwijs om hun leerlingen zo goed mogelijk voor te bereiden op een steeds internationaler wordende samenleving. Ik denk dat dit wetsvoorstel hen daarbij helpt. Het is een kwestie van geboden ruimte die als die verantwoord en effectief wordt ingevuld, in mijn ogen mooie dingen in het onderwijs tot stand kan brengen.

De **voorzitter**:
Ik constateer dat er bij de geachte afgevaardigden behoefte is aan een tweede termijn. Ik geef het woord aan mevrouw Siderius van de SP. Zij beschikt net als de overige woordvoerders namens de Kamer, over een derde van de in eerste termijn gebruikte spreektijd.

☐

Mevrouw **Siderius** (SP):
Voorzitter. Als SP-fractie vragen wij ons echt af of wij peuters al moeten volstoppen met Frans, Duits of Engels. Wij vinden het wel schokkend dat in dit debat vooral als argument wordt gebruikt dat de concurrentiepositie van Nederland moet verbeteren en dat het vooral voor onze internationale handel zo belangrijk is dat peuters al Engels, Frans of Duits kunnen spreken. De SP heeft daar bedenkingen bij en zou liever zien dat wij investeren in het onderwijs in de Nederlandse taal. Wij denken dat kinderen daar heel veel aan hebben. Juist die kinderen, die selecte groep leerlingen die een internationale carrière nastreeft, leren in groep zeven en acht van het primair onderwijs en in het middelbaar onderwijs vaak zeer snel en adequaat de Engelse taal. Er is geen gedegen onderzoek naar de effecten. Wij vinden het vreemd dat er allerlei stellingen worden betrokken die niet bewezen worden in onderliggend onderzoek. Wij hebben nu dus een wetsvoorstel dat min of meer op drijfzand is gebouwd.

Ik kom nog even op de docenten. Ik heb bij interruptie tweemaal gevraagd naar de juridische mogelijkheden. Er werd gesproken over de medezeggenschapsraad, maar de hamvraag werd niet beantwoord. Als scholen aan docenten vragen om in de Franse taal les te geven en als docenten dat weigeren, wat zijn dan de juridische consequenties?

Misschien had de staatssecretaris zich daar nog niet in verdiept; dat zou kunnen. Ik vraag hem dan toch om de Kamer hierover te informeren — dat kan schriftelijk — voor de stemmingen over het wetsvoorstel. Ik weet niet precies wanneer die zijn, maar ik gok dat die voor deze donderdag zijn gepland. Misschien kan de staatssecretaris zo vriendelijk zijn om de juridische consequenties voor ons op papier te zetten.

Ik dien nog twee moties in, die ik heel snel zal voorlezen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat niet kan worden uitgesloten dat vroegtijdig vreemdetalenonderwijs (vvto) op de basisschool negatief uitpakt voor leerlingen met leerproblemen of voor leerlingen met taalachterstanden in het Nederlands;

overwegende dat onduidelijk is of vroegtijdig vreemdetalenonderwijs negatieve gevolgen heeft voor het onderwijs op scholen met relatief meer leerlingen met achterstanden;

verzoekt de regering, onderzoek te doen naar de effecten van vroegtijdig vreemdetalenonderwijs voor leerlingen met achterstanden en naar de effecten voor scholen met relatief meer leerlingen met (taal)achterstanden, voordat de inzet van vroegtijdig vreemdetalenonderwijs op basisscholen wettelijk wordt vastgelegd,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Siderius. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 10 (34031).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de kwaliteit van het Engels op de lerarenopleiding nog kan worden verbeterd;

constaterende dat ook de kwaliteit van het Engels van een deel van de huidige leraren kan worden vergroot;

overwegende dat het niveau van het Engels van de leraar belangrijk is voor het succes van vroegtijdig vreemdetalenonderwijs (vvto) op de basisschool;

verzoekt de regering, eerst de kwaliteit van het Engels op de pabo te verbeteren en de mogelijkheden voor nascholing van het Engels voor zittende leraren te vergroten, voordat wordt besloten om de inzet van vroegtijdig vreemdetalenonderwijs op basisscholen wettelijk te borgen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Siderius. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 11 (34031).

U bent door uw tijd heen.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Ik heb nog één opmerking.

De **voorzitter**:
Heel kort dan.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Wij willen graag over deze moties stemmen voordat we over het wetsvoorstel stemmen.

De **voorzitter**:
Heel goed, dat gaan wij voor u regelen.

☐

De heer **Van Meenen** (D66):
Voorzitter. Ik zal niet persisteren in de eis om het nu al te verruimen naar 50%, maar ik heb wel een ander voorstel om het toch voor meer scholen mogelijk te maken. Zoals we weten, is er nu al een experiment gaande. Daar sluit deze motie bij aan.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat onderwijs in de Engelse, Franse of Duitse taal een belangrijke bijdrage kan leveren aan de bildung en het ontplooien van talenten van leerlingen en met name mensen in de grensgebieden kan helpen bij het vinden van een baan;

constaterende dat een gebrek aan kennis van de talen van onze buurlanden het benutten van economische kansen door het Nederlandse bedrijfsleven belemmert;

constaterende dat de pilot tweetalig onderwijs ruimte biedt voor twintig basisscholen om minimaal 30% en maximaal 50% van hun lessen in het Engels, Duits of Frans aan te bieden;

verzoekt de regering, de pilot tweetalig onderwijs uit te breiden met nogmaals twintig scholen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Van Meenen. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 12 (34031).

Met "pilot" bedoelt u waarschijnlijk experiment, hè?

☐

Mevrouw **Straus** (VVD):
Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris heel hartelijk voor een aantal mooie toezeggingen over het nascholingsprogramma, dat in het register komt, en over de aandacht die hij gaat geven aan het tekort aan leraren Duits. Ik ben heel benieuwd naar waar hij mee komt. Ook over de toezegging die hij heeft gedaan over zijn inzet voor buurtaalonderwijs ben ik heel tevreden. Hij heeft alleen geen tijdslijn benoemd en die zou ik graag met een motie ondersteunen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat steeds meer ouders en basisscholen hun kinderen en leerlingen vroeg een internationale oriëntatie willen meegeven, inclusief het leren van een vreemde taal;

overwegende dat voor Nederlanders, vanwege het kleine taalgebied, internationale kennis en taalvaardigheden het verschil kunnen maken;

overwegende dat voor het verbeteren van je positie op de arbeidsmarkt in de grensregio het beheersen van de buurtaal onmisbaar is;

overwegende dat het daarnaast een teken van beschaving is als je de taal van de buren ook probeert te spreken;

constaterende dat er nog steeds vele knelpunten zijn waar men in het onderwijs tegen aanloopt als men serieus werk wil maken van buurtaalonderwijs;

verzoekt de regering, in overleg te treden met onderwijsinstellingen in de grensregio die reeds actief zijn op het gebied van buurtaalonderwijs en samen met hen een plan van aanpak te ontwikkelen om buurtaalonderwijs in Nederland een impuls te geven, en de Kamer hierover nog voor de zomer te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Straus. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 13 (34031).

☐

De heer **Rog** (CDA):
Voorzitter. Ik heb één motie in tweede termijn.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat scholen in het primair onderwijs voor 15% van de onderwijstijd de lessen in het Engels, Frans of Duits mogen gaan geven;

constaterende dat uit onderzoek blijkt dat dit bevorderlijk kan zijn voor de taalbeheersing van de tweede taal;

overwegende dat onvoldoende duidelijk is welk effect het onderwijs in vreemde talen heeft op de ontwikkeling van het beheersen van de Nederlandse taal, zeker voor leerlingen die minder taalvaardig zijn of leerachterstanden hebben;

verzoekt de regering om de effecten op de beheersing van de Nederlandse taal op scholen waar gedeeltelijk les in een vreemde taal gegeven wordt, nadrukkelijk te monitoren en de Kamer over de uitkomsten in 2018 te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Rog. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 14 (34031).

☐

De heer **Bisschop** (SGP):
Voorzitter. Ik kom de staatssecretaris dankzeggen voor de beantwoording van de vragen en de reactie op onze bijdrage. Verder wil ik aankondigen dat wij nog wat gaan sleutelen aan ons amendement. Ik begrijp uit de reactie van collega's en van de staatssecretaris dat het amendement tot onbedoelde interpretaties kan leiden. Het zou mooi zijn als we dat konden wegnemen. Daar gaan we nog even aan dokteren.

☐

De heer **Beertema** (PVV):
Voorzitter. Dank aan de staatssecretaris voor de beantwoording van onze vragen en voor zijn uitleg. Wij zijn echter in het geheel niet overtuigd van het nut en de noodzaak van de wet om de verengelsing van ons Nederlandse onderwijs ruim baan te geven. Bovendien wordt de beheersing van onze nationale taal door de verengelsing nog schraler dan ze al is. Het eindpunt zal zijn dat onze kinderen straks gebrekkig Nederlands schrijven en spreken, én gebrekkig Engels. Tel uit je winst. Om dat te voorkomen dien ik een motie in. Het is een motie die de staatssecretaris zal gaan ontraden en waar alle partijen tegen zullen stemmen, omdat ze compleet contrair is aan deze wet. Toch dien ik haar in, want ik wil dat het nageslacht weet dat er op dinsdag 24 maart 2015 een patriottische partij was die het Nederlands als onderwijs- en cultuurtaal onverkort wilde behouden.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat meertalig onderwijs de eerste stap kan zijn van verdere verdringing van het Nederlands;

van oordeel dat deze nieuwe wet de mogelijkheid opent om geheel Engelstalig onderwijs te geven;

verzoekt de regering om de positie van het Nederlands als onderwijs- en cultuurtaal onverkort overeind te houden en daartoe verdere verengelsing van het funderend onderwijs niet toe te staan,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Beertema. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 15 (34031).

☐

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
Voorzitter. Hartelijk dank voor alle antwoorden van de staatssecretaris. Volgens mij zetten we een mooie stap vandaag.

Ik heb één motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de mogelijkheid tot lesgeven in Duits of Frans ook verplichtingen schept om de kwaliteit te waarborgen;

overwegende dat voor de Engelse lessen wel een plan van aanpak bestaat en dat deze door de inspectie periodiek gemonitord worden;

verzoekt de regering, ervoor te zorgen dat er ook voor de Duitse en Franse lessen een plan van aanpak opgesteld wordt en deze lessen periodiek te laten monitoren door de inspectie,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Ypma. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 16 (34031).

Tot zover de tweede termijn van de Kamer. Ik schors even, zodat de staatssecretaris de moties kan ontvangen. Daarna kan hij zijn oordeel erover vellen.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

☐

Staatssecretaris **Dekker**:
Voorzitter. Alvorens ik reageer op de moties, wil ik kort ingaan op een aantal vragen die zijn gesteld en een aantal opmerkingen die zijn gemaakt. Mevrouw Siderius onderstreepte nogmaals met vrij krachtige woorden dat dit allemaal heel erg onzorgvuldig is gebeurd en dat het ook niet op onderzoek is gestoeld. Ik heb nu een aantal keer verwezen naar de voorstudie die is gedaan en ik krijg een beetje de indruk dat mevrouw Siderius deze voorstudie helemaal niet heeft gezien. Ik weet niet of dat zo is. Hebt u die gelezen, mevrouw Siderius? Het is echt een heel dik boekwerk, uitgevoerd door de Universiteit Utrecht met alle ... U hebt dat wel gezien?

Mevrouw **Siderius** (SP):
Ik maak hier bezwaar tegen. Ik heb dit onderzoek zelfs nog genoemd in mijn bijdrage, maar blijkbaar hebt u niet echt geluisterd. Of wel? Ik word hier een beetje geïrriteerd van — laat ik het zo maar zeggen — want u hebt dan waarschijnlijk het onderzoek dat juist de taalvaardigheid van deze leerlingen had moeten meten weer niet gelezen. Of misschien hebt u net over pagina 22 heen gelezen. Waar gaat dit over? Kunt u er niet tegen dat er in de Kamer ook nog fracties zijn die nog eens een keer naar links — het liefst naar links — en af en toe naar rechts kijken omdat er meer is dan de tunnelvisie waar u in zit, als liberale bewindsman? Ik vind het echt schandalig.

Staatssecretaris **Dekker**:
Mevrouw Siderius zegt wederom niet dat zij het heeft gelezen, dus dan ga ik er maar van uit dat dat niet het geval is geweest. Anders had ze namelijk ook niet de opmerking gemaakt dat er maar drie onderzoeken zijn, die alle drie uitwijzen dat het negatieve effecten heeft, want hierin worden 80 onderzoeken aangehaald die aangeven dat het wel degelijk positieve effecten heeft.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Ik heb drie onderzoeken aangehaald, waaronder ook dit onderzoek en u hebt niet eens gereageerd op de stellingname die ik uit het onderzoek heb gehaald. Ik vind het echt schandalig. Het zou echt ... Dat je een volksvertegenwoordiger zó behandelt, vind ik echt niet kunnen. Sorry.

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik denk dat deze voorstudie laat zien dat er heel veel onderzoeken zijn die wel degelijk aantonen dat tweetalig onderwijs grote positieve effecten heeft.

Mevrouw Siderius heeft ook nog gevraagd wat de juridische of arbeidsrechtelijke consequenties zijn als een school de overstap maakt naar tweetalig onderwijs. Zij vroeg ook of ik daar een brief over wilde sturen. Ik denk dat dat laatste helemaal niet nodig is. Als een school ervoor kiest, met instemming van de medezeggenschapsraad, om tweetalig onderwijs te gaan geven, kan het schoolbestuur aan zijn werknemers vragen om een bijdrage te leveren en zich in te spannen om daaraan deel te nemen. Als dat niet gebeurt, kan dat in ultimo leiden tot een arbeidsconflict.

Mevrouw **Siderius** (SP):
Dus als een docent op een basisschool weigert om vier uur per week de rekenles in het Frans te geven, is dat een reden voor ontslag. Klopt dat?

Staatssecretaris **Dekker**:
We gaan hier op het Binnenhof niet over redenen voor ontslag. Als een school ervoor kiest, met instemming van de medezeggenschapsraad zodat dus de leraren en de ouders erbij betrokken zijn geweest, om een bepaalde kant op te gaan, mag die school bepaalde eisen stellen aan de werknemers. Tweetalig onderwijs is dan niet zeer anders dan bijvoorbeeld onderwijs met een bepaalde pedagogische visie. Dat is helemaal niet zo gek. Het begint bij de vraag om bijvoorbeeld deel te nemen aan bij- en nascholing. Dat vind ik eerlijk gezegd helemaal niet onterecht.

De motie-Siderius op stuk nr. 10 is eigenlijk contrair aan dit wetsvoorstel, want daarin wordt uitgesproken dat we nog nader onderzoek moeten doen alvorens dit wetsvoorstel aan te nemen. Ik wil deze motie daarom ontraden. Hetzelfde geldt in zekere zin voor de motie-Siderius op stuk nr. 11. Ook deze motie gaat uit van het nog langer uitstellen van dit wetsvoorstel. Ik vind dat onverstandig.

In de motie-Van Meenen op stuk nr. 12 wordt de regering verzocht om de selectieprocedure voor de scholen die in de volgende pilot zitten opnieuw open te stellen, om zo meer scholen te laten deelnemen. Er was aanvankelijk ruimte voor twintig scholen. Dat zijn er achttien geworden. Dit had niet te maken met een gebrek aan animo, maar veel meer met het feit dat het echt wat van scholen vraagt om het goed en gedegen te doen. Een aantal van de plannen waren gewoon onvoldoende goed onderbouwd en kwamen in die zin niet door de selectieprocedure heen. Ik denk dat het ook belangrijk is om het een beetje kritisch te bekijken. Als je scholen meer ruimte en dus meer vertrouwen geeft, moet daar goed over zijn nagedacht.

Ik zou er niet voor zijn om die selectieprocedure nu weer opnieuw open te stellen. Daarvoor heb ik een aantal redenen. De scholen die dan zouden kunnen meedoen, kunnen pas op 1 augustus 2016 beginnen. Dit is geen kwestie van even in drie maanden iets in elkaar draaien. Als je het goed wilt doen, vraagt het een langere voorbereidingstijd. Dat betekent dat die tranche in die zin achter gaat lopen en de scholen die nu al bezig zijn, kan gaan afremmen. Dat zou ik doodzonde vinden, want het betekent dat de scholen die nu aan de slag gaan, moeten wachten op de scholen die in die tweede tranche komen, of dat de scholen die in de tweede tranche komen, niet zo vreselijk veel meer bijdragen aan de evaluatie die moet plaatsvinden.

De heer **Van Meenen** (D66):
Het is mij niet duidelijk waarom een nieuwe tranche de andere scholen zou afremmen. Daarmee hebben die andere scholen toch niets te maken? Zij kunnen toch gewoon doorgaan? Verder ben ik het met de staatssecretaris eens dat de scholen die aan de criteria voldoen, dan op 1 augustus 2016 zouden kunnen beginnen. Zij kunnen toch nog ten minste drie jaar deelnemen aan het experiment?

Staatssecretaris **Dekker**:
De eerste tranche begint komend schooljaar. Een tweede tranche zou het schooljaar daarna beginnen. Wij vragen de scholen om het niet alleen binnen hun school goed te organiseren, maar om ook bij elkaar te kijken en van elkaar te leren. Dat is ingewikkeld als een deel van de scholen nu al begint en een deel van de scholen daar vertraagd achteraan komt. Bovendien, als je iets wilt zeggen over de effecten van dit tweetalig onderwijs, moet je het een aantal jaren achter elkaar gedaan hebben alvorens je het goed kunt evalueren. Die evaluatie en de uitkomsten daarvan zijn voorzien in 2019. Dan heb je een aantal jaar gehad. Dat zou betekenen dat de evaluatie voor deze tranche scholen pas in 2020 zou kunnen plaatsvinden. Je kunt ook zeggen dat het er allemaal niet zoveel toe doet, maar dan is dit in feite een verdere oprekking en een eerste stap om het nu al te verbreden. Dan gaat het niet meer om de bijdrage die de tweede tranche gaat leveren aan een verdieping van het pilotonderzoek.

De heer **Van Meenen** (D66):
Toch gaat die redenering volgens mij niet op. De staatssecretaris zegt dat die scholen komend schooljaar beginnen, maar er nemen nu al twaalf scholen deel en volgend schooljaar komen daar zes deelnemers bij. Er zitten dus al twee tranches in. Mij ontgaat volstrekt de logica waarom daarop geen derde tranche zou kunnen volgen, want het is nu al in twee tranches.

Staatssecretaris **Dekker**:
De vraag is wat een derde tranche nog gaat toevoegen als je vindt dat je ook een aantal jaar nodig hebt voor een goede evaluatie.

De **voorzitter**:
Wij gaan door met het antwoord van de staatssecretaris. Ik hoop dat hij de moties kan becommentariëren.

Staatssecretaris **Dekker**:
De motie op stuk nr. 13 van mevrouw Straus ligt heel erg in lijn met wat ik reeds in eerste termijn heb aangegeven. Met deze motie wordt daaraan een harde deadline gekoppeld, namelijk "voor de zomer". Ik denk dat dit mogelijk zou moeten zijn. Daarom laat ik het oordeel over deze motie aan de Kamer.

Ik aarzel heel erg over de motie van de heer Rog op stuk nr. 14 en denk dat ik die ga ontraden. De heer Rog zegt dat hij niet wil dat dit wetsvoorstel ten koste gaat van de kwaliteit van de lessen in het Nederlands en het niveau van het Nederlands van leerlingen. Wij hebben bij dit wetsvoorstel niet aan de achterkant naar de effecten gekeken, maar aan de voorkant. Daarom hebben wij de pilots gestart en hebben wij ons uitvoerig verdiept in het internationale onderzoek op dat vlak. In die zin leidt deze motie alleen maar tot een extra toezichtslast. Ik weet niet of wij daar veel mee opschieten.

Wel wil ik twee dingen doen. Ik zal ten eerste bekijken wat wij kunnen leren van het inspectietoezicht in het voortgezet onderwijs, waar het tweetalig onderwijs al langer loopt. Als dat vraagt om extra maatregelen voor scholen die in het basisonderwijs tweetalig onderwijs willen gaan geven, neem ik dat graag mee. Wij maken dit nu mogelijk voor alle scholen, maar zullen ten tweede ook de vinger aan de pols houden bij de selecte groep die meer tweetalig onderwijs gaat bieden, namelijk 30% of 40%. Dat is de groep waarover de heer Van Meenen en ik zojuist discussieerden. Mochten daar nu dingen uitkomen die niet alleen voor die groep

relevant zijn, maar ook voor de groep die nu aan de slag gaat met die 15%, dan kunnen we dat natuurlijk altijd in de Kamer bespreken.

De heer **Rog** (CDA):
De staatssecretaris zegt nog een keer iets toe wat hij in een eerdere termijn ook al had toegezegd, namelijk dat wat we leren van het inspectietoezicht in het voortgezet onderwijs. Het is goed dat hij dat gaat doen, maar wat mij betreft heeft het ook betrekking op de effecten van de kwaliteit van het onderwijs van de leraren. Ik wil best met de staatssecretaris onderhandelen over de overwegingen of de uitkomsten in 2018 of 2019, maar de kern van wat ik vraag is om niet met beperkte experimenten van 2010-2012 aan de bak te gaan, maar om met meerdere scholen, die hierop ongetwijfeld zullen ingaan, te kijken wat het doet met het Nederlands. Daar hecht ik aan. Zou de staatssecretaris daar nog eens op willen reflecteren?

Staatssecretaris **Dekker**:
Dat vraagt om een extra onderzoek. Onderzoeken zijn niet gratis en het vraagt ook weer extra inzet van de scholen. Bovendien zijn scholen vaak al onderwerp van onderzoek. Ik ben dus wat kritisch als het gaat over nog eens een onderzoek erbij. Dit is temeer zo omdat, kijkend naar het traject dat we hebben doorlopen om tot dit wetsvoorstel te komen, de voorbereiding zo is geweest dat ik er vertrouwen in heb dat het goed gaat komen. We hebben de pilot gedaan en daarvan zien we eigenlijk alleen maar positieve effecten. We hebben internationale literatuur en ook daarvan zien we vooral positieve effecten. En we hebben het reguliere inspectietoezicht dat op het niveau van de individuele school altijd aan de bel kan trekken als men ziet dat de taal van kinderen daar plotseling achteruitgaat. In mijn ogen biedt dat voldoende handvatten om de kwaliteit van het onderwijs te bewaken.

De heer **Rog** (CDA):
Ik moet constateren dat ik er op dit moment niet uitkom met de staatssecretaris. Het gaat mij echt om de kwetsbare kinderen die minder taalvaardig zijn en die een leerachterstand hebben. We moeten het dan nog maar even bekijken.

De **voorzitter**:
Wat is het oordeel van de staatssecretaris?

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik wil de motie ontraden.

De **voorzitter**:
Dan is deze motie ontraden. We hebben nu de moties op de stukken nrs. 13 en 14 behandeld. Het is echter een tikje speels om de moties op de stukken nrs. 10, 11 en 12 over te slaan. Die houden we dus nog tegoed van de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Dekker**:
Ik denk dat er sprake is van een misverstand. De moties op de stukken nrs. 10 en 11 van mevrouw Siderius heb ik ontraden. De motie op stuk nr. 12 heb ik ook ontraden, omdat die in mijn ogen niet zo vreselijk veel toevoegt aan de tranche die al loopt.

De **voorzitter**:
Dan gaan we naar de motie op stuk nr. 15.

Staatssecretaris **Dekker**:
De heer Beertema raadde het al. Nederlands is en blijft belangrijk, ook met dit wetsvoorstel. Daar verandert dit niks aan. Ik denk dat wij het op een principieel punt gewoon niet met elkaar eens zijn. Dit is contrair aan het wetsvoorstel, vandaar dat ik het ontraad.

Tot slot kom ik bij de motie op stuk nr. 16, van mevrouw Ypma. Dit vraagt echter om enige verheldering. Wat we doen voor het Engels, is een handvat voor het vak Engels. Dat is wat anders dan voor het tweetalig onderwijs. De inspectie gaat monitoren hoe het staat met het invulling geven aan het kerndoel van het Engels, dat een verplicht onderdeel van het curriculum in de basisschool is. Ik vind het belangrijker — dat is ook de lijn die de inspectie heeft uitgezet — dat in de monitoring met de themaonderzoeken eerst wordt bekeken hoe het zit met de verplichte elementen in het curriculum, zoals cultuureducatie, bewegingsonderwijs en noem het allemaal maar op, alvorens wordt gekeken naar de optionele dingen in het basisonderwijs, zoals Duits en Frans. Dat is eigenlijk de reden waarom ik deze motie zou willen ontraden. De motie kent deze de keuzevakken Duits en Frans, die nu weliswaar mogelijk zijn in het onderwijs, maar die slechts op een paar scholen worden gegeven, veel gewicht toe.

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
De staatssecretaris en ik verschillen er niet over van mening dat het in de eerste plaats belangrijk is dat de inspectie kijkt naar de verplichte vakken. Zo kan de staatssecretaris de motie ook interpreteren. Ik wil er echter toch op aandringen dat wordt meegekeken bij de enkele school — laten we er eerlijk over zijn dat de meeste scholen voor Engels kiezen — die hiervoor kiest. Ik vind het toch vreemd om zoiets ook voor Duits en Frans toe te staan als er helemaal niet naar gekeken wordt. Laten we het klein maken. Het gaat slechts om een enkele school. Ik zou het toch erg op prijs stellen als de inspectie in de eerste jaren meekijkt naar de kwaliteit van het onderwijs. De staatssecretaris en ik zijn het er volledig over eens dat de prioriteit ligt bij de verplichte vakken. Het is echter toch wel prettig als de inspectie bij die enkele school ook meekijkt bij dit niet-verplichte vak.

Staatssecretaris **Dekker**:
De inspectie kijkt sowieso in de volle breedte naar de kwaliteit van het onderwijs. Als er dingen mee aan de hand zijn, maakt zij daar opmerkingen over. Als het echt heel slecht is, kan een school als zwak worden aangemerkt. Mevrouw Ypma vraagt eigenlijk om wat wij doen bij het vak Engels ook doen bij deze talen en dat is echt wat zwaarder dan dat reguliere toezicht op kwaliteit. Dat vraagt om een plan van aanpak, dat we nu hier specifiek voor maken. We nemen het Engels mee in het periodieke onderzoek. Daarbij doen we het niet alleen zoals wij dat regulier doen bij taal en rekenen, maar gaan we ook op andere onderdelen van de

kerndoelen specifiek inzoomen. Ik moet ook gewoon eerlijk zijn: de capaciteit van de inspectie is op dit punt maar beperkt. Ik zou er dan eerder voor kiezen om de verplichte onderdelen van het curriculum te monitoren, alvorens we naar die paar scholen kijken waar dit voor geldt.

De **voorzitter**:
Heel goed. De motie blijft echter ontraden, begrijp ik. Mevrouw Ypma, nog een keer. De derde keer.

Mevrouw **Ypma** (PvdA):
Nee, dit is de tweede keer dat ik er iets over vraag. Ik vind dit toch opmerkelijk. We staan aan de ene kant toe om 15% van de lestijd — dat gaat om heel veel uren — bijvoorbeeld in het Duits te geven. Aan de andere kant gaan we niet bekijken, zoals wel doen voor het Nederlands, het Engels en eigenlijk voor alle vakken, of die op een goede manier worden gegeven. Dat de capaciteit beperkt is, daar sprak ik net ook al over. Het gaat natuurlijk niet om tig scholen. Het gaat echt om een enkele school. Ik vind toch dat als 15% van die lestijd bijvoorbeeld in het Duits gegeven mag worden, we daarbij mee moeten kunnen kijken. Is de staatssecretaris dat niet toch een beetje met mij eens?

Staatssecretaris **Dekker**:
Hier zit echt een misverstand. Er moet echt een onderscheid worden gemaakt. We hebben Engels, Duits en Frans als doeltaal, dus als vak. Dat regelen we niet met dit wetsvoorstel. Wat we regelen met dit wetsvoorstel is dat het mogelijk wordt gemaakt om naast het Nederlands ook Engels, Duits of Frans als voertaal te hanteren. Daarbij gaan we niet op Engels specifiek extra toezien. Het plan van aanpak betreft Engels als doeltaal, als een vak in het basisonderwijs. Dat is een verplicht vak in het basisonderwijs. Het wetsvoorstel gaat over de optie om ook een deel van de andere vakken, bijvoorbeeld geschiedenis of gym, in het Engels te geven. Daarvoor gaat geen expliciet plan van aanpak extra komen. Daar gaat die extra monitoring van de inspectie ook niet op toezien. Die ziet echt toe op het vak Engels.

Ik denk dat er in die zin een misverstand bestaat. Als je kijkt naar de vakken, zie je dat Engels verplicht is. Het is een heel zwaar onderdeel. Dat is ook het geval in het voortgezet onderwijs, bijvoorbeeld in de kernvakkenregeling. Duits en Frans zijn in het basisonderwijs eigenlijk maar keuzevakken, zeg ik even heel erg oneerbiedig. Dat is wat anders dan die 15%. Er zijn nu ook scholen die helemaal geen tweetalig onderwijs geven en die ook niet kiezen voor die 15%-norm, maar die wel degelijk het vak geven. Ik denk het onderscheid tussen doeltaal en voertaal wel even gemaakt moet worden.

De **voorzitter**:
Ik dank de staatssecretaris voor zijn aanwezigheid vandaag.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**:
De stemmingen over de moties, het amendement en het wetsvoorstel vinden donderdag plaats.